

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

«Ηλεκτρονικές Συναλλαγές και Προστασία προσωπικών δεδομένων»

ΣΑΡΑΝΤΑΚΗ ANNA

A.M. 8083202002048

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Διατριβή υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η παρούσα διατριβή αποτελεί μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Καλαμάτα, [ΜΑΙΟΣ 2024]

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Λογιστική και
Χρηματοοικονομική**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Όνομα Πρώτου Καθηγητή (Επιβλέπων): ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

**Καθηγητής, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

Όνομα Δεύτερου Καθηγητή: ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΙΑΚΟΥΜΑΤΟΣ

**Καθηγητής, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

Όνομα Τρίτου Καθηγητή: ΜΑΡΙΑ-ΕΛΕΝΗ ΑΓΟΡΑΚΗ

**Καθηγήτρια, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου**

UNIVERSITY OF PELOPONNESE
DEPARTMENT OF ACCOUNTING & FINANCE

Master Program in Accounting and Finance

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Postgraduate Thesis

«Electronic Transactions and Personal Data Protection»

SARANTAKI ANNA

Supervising Professor: ODYSSEAS SPILIOPOULOS

This thesis submitted to the Department of Accounting & Finance of the University of Peloponnese. This dissertation is part of the requirements for obtaining the Master's Degree in Accounting and Finance

Kalamata, [MAY 2024]

UNIVERSITY OF PELOPONNESE
DEPARTMENT OF ACCOUNTING & FINANCE

Master Program in Accounting and Finance

**Master of Science (M.Sc)
in Accounting and Finance**

Thesis Committee

Supervisor's Name: ODYSSEAS SPILIOPOULOS

Professor, Department of Accounting and Finance, University of Peloponnese

Name of Second Supervisor: STEFANOS GIAKOUMATOS

Professor, Department of Accounting and Finance, University of Peloponnese

Name of Third Supervisor: MARIA-ELENI AGORAKI

Professor, Department of Accounting and Finance, University of Peloponnese

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1)** Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

- 2)** Αποδέχομαι ότι το Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Ακαδημαϊκή Δεοντολογία

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται στην παρούσα διπλωματική εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί, πως αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

Υπογραφή συγγραφέα

Άννα Σαραντάκη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ανά χείρας διπλωματική εργασία αποτελεί το επισφράγισμα των σπουδών μου στο τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της ανά χείρας εργασίας υπήρξαν άνθρωποι, οι οποίοι στάθηκαν αρωγοί στην προσπάθεια μου και στους οποίους οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ.

Κατ' αρχάς, στον επιβλέποντα καθηγητή μου, Οδυσσέα Σηλιόπουλο, ο οποίος ανέλαβε την επίβλεψη της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Η προθυμία του να με κατευθύνει αναφορικά με την θεματολογία, ο διάλογος και ο πολύτιμος χρόνος που μου αφιέρωσε, με ενθάρρυναν και συνέβαλαν στην επιτυχή έκβαση της προσπάθειας μου.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω και στους υπόλοιπους καθηγητές μου, η συμβολή των οποίων κατά την διδασκαλία των μαθημάτων υπήρξε καίρια στην κατάκτηση νέων γνώσεων στον τομέα της Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην οικογένεια μου, που όλα αυτά τα χρόνια της εκπαιδευτικής μου πορείας στέκεται πάντοτε δίπλα μου με αγάπη και κατανόηση.

Σεπτέμβριος 2023

Άννα Σαραντάκη

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	VII
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	X
ABSTRACT.....	XII
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	4
1.1 Ο ορισμός του ηλεκτρονικού εμπορίου	4
1.2 Προέλευση και πεδίο εφαρμογής του ηλεκτρονικού εμπορίου	5
1.3 Τύποι και μορφές ηλεκτρονικού επιχειρείν	6
1.3.1 Ηλεκτρονικό κατάστημα (e-shop) και βασικές δυνατότητες αυτού.....	7
1.3.2 Ηλεκτρονικό εμπόριο και τραπεζικές συναλλαγές.....	7
1.4 Η κοινωνία της πληροφορίας.....	8
1.5 Η Οδηγία για το ηλεκτρονικό επιχειρείν	10
1.6 Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικού εμπορίου	14
1.7 Τρόποι σύναψης της ηλεκτρονικής σύμβασης	15
1.8 Καταχρηστικοί Γενικοί Όροι Συναλλαγών	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	20
2.1 Προσωπικά δεδομένα	20
2.2 Ειδικές κατηγορίες δεδομένων	20
2.3 Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων	21
2.3.1 Η Νομιμότητα της επεξεργασίας.....	22
2.4 Τα βασικά χαρακτηριστικά και η ανάγκη θέσπισης ΓΚΠΔ	23
2.4.1 Οι βασικές αρχές του Κανονισμού.....	24
2.4.2 Πεδίο εφαρμογής Ν 4624/2019.....	26
2.5 Νέοι ρόλοι που εισήχθησαν με τον Κανονισμό	28
2.5.1 Ο υπεύθυνος επεξεργασίας.....	28
2.5.2. Ο εκτελών την επεξεργασία	29
2.5.3 Ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων.....	30
2.6 Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων.....	32
2.6.1 Η σημασία της συγκατάθεσης.....	33
2.6.2 Η Υποχρέωση ενημέρωσης.....	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ.....	36
3.1 Το Δικαίωμα της διόρθωσης	36
3.2 Το Δικαίωμα στη λήθη	36
3.3 Το Δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας	37
3.4 Το Δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων	37
3.5 Το Δικαίωμα εναντίωσης	37
3.6 Το Δικαίωμα πρόσβασης.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	39
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	43
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	45

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συμβατική προοπτική των συναλλαγών έχει αλλάξει ριζικά από το ηλεκτρονικό εμπόριο, το οποίο προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο στις επιχειρήσεις που το χρησιμοποιούν όσο και στους καταναλωτές. Το ηλεκτρονικό εμπόριο μπορεί να προσφέρει πλεονεκτήματα, ωστόσο υπάρχουν, επίσης, κίνδυνοι ή μειονεκτήματα που σχετίζονται με τις επιχειρηματικές συναλλαγές, όπως η έλλειψη εμπιστοσύνης στην ασφάλεια, ενώ να από τα σημαντικότερα προβλήματα του διαδικτυακού εμπορίου είναι ο συχνά διεθνής χαρακτήρας των συναλλαγών. Λόγω των σχετικών κινδύνων, ορισμένα μέρη επιλέγουν να αποφεύγουν διασυνοριακές συναλλαγές που συνάπτονται μέσω διαδικτύου, επειδή δεν γνωρίζουν τους σχετικούς κανονισμούς και τις υποχρεώσεις τους.

Ο «Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων» (GDPR) και ο Νόμος 4624/2019, ο οποίος αντικατέστησε τον Ν. 2472/1997 και ενσωμάτωσε την Οδηγία 2016/680/ΕΕ3, περιλαμβάνουν αμφότεροι ρυθμίσεις που διέπουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, το δικαίωμα στη λήθη, η φορητότητα των δεδομένων και η διαχείριση ενδεχόμενης παραβίασης αποτελούν ουσιώδη συστατικά του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, το οποίο, ωστόσο, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ίσχυε και εφαρμοζόταν στο προηγούμενο πλαίσιο και στις απαιτήσεις της νομολογίας (ελληνικής και ευρωπαϊκής).

Το κατά πόσον μια μέθοδος επεξεργασίας μπορεί να θεωρηθεί ως «παρακολούθηση της συμπεριφοράς» ενός υποκειμένου των δεδομένων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τον καθορισμό του νομικού πλαισίου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως στο πλαίσιο της χρήσης του διαδικτύου. Το επόμενο βήμα είναι να καθοριστεί εάν οι τεχνικές επεξεργασίας δεδομένων που περιλαμβάνουν τη δημιουργία προφίλ ενός φυσικού προσώπου χρησιμοποιούνται ή όχι για την παρακολούθηση φυσικών προσώπων στο διαδίκτυο, ιδίως προκειμένου να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με αυτό το άτομο ή να αναλυθούν ή να προβλεφθούν οι προσωπικές προτιμήσεις, συμπεριφορές ή στάσεις τους. Ο GDPR διέπει τα πρότυπα νόμιμης επεξεργασίας σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο και τα πρότυπα αυτά καθορίζονται περαιτέρω σε σχέση με το πρότυπο ισορροπίας συμφερόντων, νομικής συμμόρφωσης και δημόσιου συμφέροντος. Καθιστά επίσης σαφείς

τις απαιτήσεις που πρέπει να πληρούνται για να αναγνωριστεί η άδεια ως νόμιμη βάση για εξουσιοδοτημένη επεξεργασία.

Το παρόν πόνημα, έχει σκοπό, επίσης, μέσω της παράθεσης των θεωρητικών θεμάτων που σχετίζονται με την προστασία των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικώς συμβάσεις και συναλλαγές γενικότερα, να τονίσει ότι μια νέα εποχή έχει ξεκινήσει, όπου το διαδίκτυο χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά, και σχεδόν όλες οι δραστηριότητες του ανθρώπου γίνονται εξ αποστάσεως, αρχικά λόγω ανάγκης και αμέσως μετά λόγω ευκολίας, εξοικονόμησης χρόνου αλλά και χρήματος.

Λέξεις κλειδιά:

1. Το Ηλεκτρονικό εμπόριο
2. Η Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων
3. Προσωπικά δεδομένα και διαδίκτυο

ABSTRACT

The conventional perspective of transactions has been radically changed by e-commerce, which offers significant advantages to both businesses using it and consumers. E-commerce can offer advantages, but there are also risks or disadvantages associated with business transactions, such as a lack of trust in security, and one of the major problems of online commerce is the often international nature of transactions. Due to the risks involved, some parties choose to avoid cross-border transactions concluded online because they are not aware of the relevant regulations and obligations.

The "General Data Protection Regulation" (GDPR) and Law 4624/2019, which replaced Law 2472/1997 and incorporated Directive 2016/680/EU³, both include regulations governing the protection of personal data. The explicit consent of the data subject, the right to be forgotten, data portability and the management of a possible breach are essential components of the current legislative framework, which, however, in the majority of cases, was in force and applied in the previous framework and the requirements of jurisprudence (Greek and European).

Whether a processing method can be considered as 'behavioural tracking' of a data subject is a crucial factor in determining the legal framework for the protection of personal data, in particular in the context of internet use. The next step is to determine whether or not data processing techniques involving the profiling of a natural person are used to monitor individuals online, in particular in order to make decisions about that individual or to analyse or predict their personal preferences, behaviours or attitudes. The GDPR governs lawful processing standards in this broader context and these standards are further defined in relation to the standard of balance of interest, legal compliance and public interest. It also makes clear the requirements that must be met for authorisation to be recognised as a lawful basis for authorised processing.

This essay also aims, through the presentation of theoretical issues related to the protection of personal data in electronic contracts and transactions in general, to emphasize that a new era has begun, where the internet is used almost exclusively, and almost all human activities are done remotely, initially out of necessity and then immediately because of convenience saving time and money.

Keywords:

1. Electronic commerce
2. The Protection of Personal Data
3. Personal data and internet

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη εποχή των τεχνολογικών ανακαλύψεων και της ταχείας ανάπτυξης του διαδικτύου, το ηλεκτρονικό εμπόριο αναδεικνύεται σταδιακά σε κυρίαρχη τάση, μεταβάλλοντας ολιστικά τη δυναμική των οικονομικών συναλλαγών. Οι καταναλωτές τείνουν να επιλέγουν τη διαδικτυακή διάδραση τους, ορμώμενοι από ένα σύνολο πλεονεκτημάτων που τους παρέχουν οι ηλεκτρονικές συνδιαλλαγές, με κυριότερη την ταχύτητα των συναλλαγών, σε χρόνο και τόπο της επιλογής τους, ενώ αντιστοίχως, από την πλευρά τους οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα πλέον να προβάλλουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε ένα ευρύτερο τμήμα του καταναλωτικού κοινού.

Παρά τα αναμφισβήτητα οφέλη που συνεπάγεται η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, συγχρόνως ενέχει ένα σύνολο πολλαπλών μειονεκτημάτων, ή ακόμη και κινδύνων σχετιζόμενων κατά βάση με τις επιχειρηματικές συναλλαγές. Μεταξύ αυτών εντοπίζονται η ελλιπής εμπιστοσύνη έναντι της ασφάλειας που παρέχουν οι ηλεκτρονικές συναλλαγές, ενώ ομοίως σημαντική κρίνεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων των καταναλωτών, καθώς και η διασφάλιση των δικαιωμάτων τους εντός του διαδικτυακού χώρου. Οι ανωτέρω υφιστάμενοι κίνδυνοι εγείρουν συναισθήματα ανασφάλειας και δυσπιστίας σε ένα τμήμα των καταναλωτών, συντελώντας στην άρνηση της εμπλοκής τους σε διαδικτυακές συνδιαλλαγές, θέτοντας ως βασικό αίτιο την ελλιπή ενημέρωσή τους αναφορικά με τη φύση και την ασφάλεια, ιδίως των διασυνοριακών συναλλαγών που τελούνται διαμέσου του διαδικτύου.

Στο πλαίσιο αυτό ένα σύνολο Κανονισμών έχει συνταχθεί, θέτοντας στο επίκεντρο την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών, καθώς και τη διασφάλιση των προσωπικών τους δεδομένων, με κυριότερο τον «Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων» (GDPR) και τον Νόμο 4624/2019, ο οποίος θεσμοθετήθηκε σε αντικατάσταση του Νόμου 2472/1997, με την ενσωμάτωση συγχρόνως της Οδηγίας 2016/680/ΕΕ3. Μέσω της θέσπισης των ανωτέρω νομοθετημάτων επιχειρείται η προστασία του συνδιαλλαζόμενου, με την παράθεση της αναγκαιότητας της ρητής συγκατάθεσης του υποκειμένου έναντι της αξιοποίησης και της φορητότητας των προσωπικών του δεδομένων,

ενώ σημαντική κρίνεται και η παράθεση σαφών αναφορών σε σχέση με τη διαχείριση μιας ενδεχόμενης παραβίασης των καταγεγραμμένων δικαιωμάτων.

Ο καθορισμός του αντίστοιχου νομοθετικού πλαισίου επιχειρεί την κάλυψη της κατάστασης που επιφέρει η αναγκαιότητα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τις διαδικτυακές συναλλαγές, επιδιώκοντας τη διασφάλιση των πολιτών και την καλλιέργεια συναισθημάτων εμπιστοσύνης και αποδοχής έναντι των καινοτόμων μορφών ηλεκτρονικών οικονομικών συναλλαγών. Εντός του σύγχρονου περιβάλλοντος των τεχνολογικών εφαρμογών, των υπολογιστικών συστημάτων και της κυριαρχίας του διαδικτύου στην καθημερινότητα των πολιτών, κρίνεται καίρια η προστασία αυτών και η εξασφάλιση της νομιμότητας των συναλλαγών, με επίκεντρο την προστασία των δικαιωμάτων του εκάστοτε ατόμου.

Συμβαδίζοντας με τη δυναμική της σύγχρονης εποχής της εξ αποστάσεως οικονομικής δραστηριοποίησης των καταναλωτών και αναγνωρίζοντας το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η διερεύνηση των κανονισμών που διέπουν το χώρο των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η παρούσα εργασία επιχειρεί τη θεωρητική προσέγγιση του πεδίου της προστασίας των προσωπικών δεδομένων κατά κύριο λόγο στις ηλεκτρονικώς συμβάσεις, αλλά και εν γένει κατά την τέλεση ηλεκτρονικών συναλλαγών. Στόχος αυτής αποτελεί η περιγραφή του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και η παράθεση σαφών πληροφοριών αναφορικά με την ισχύουσα κατάσταση που διέπει τις διαδικτυακές συναλλαγές, διερευνώντας την πιθανή παρουσία αντίστοιχων νομοθετικών κενών, η κάλυψη των οποίων κρίνεται ως ουσιώδους σημασίας.

Στο Πρώτο Κεφάλαιο παρατίθενται στοιχεία αναφορικά με το Ηλεκτρονικό εμπόριο, την προέλευση και το πεδίο εφαρμογής αυτού, παρουσιάζοντας τους τύπους και τις μορφές που λαμβάνει το ηλεκτρονικό επιχειρείν και αναλύοντας τις δυνατότητες που ενέχει η λειτουργία ηλεκτρονικών καταστημάτων (e-shop). Παράλληλα, περιγράφεται η Οδηγία που διέπει το ηλεκτρονικό επιχειρείν και εξετάζονται οι τρόποι με τους οποίους δύναται να συναφθούν ηλεκτρονικές συμβάσεις, προσεγγίζοντας ταυτοχρόνως τους Καταχρηστικούς Γενικούς Όρους των συναλλαγών.

Το Δεύτερο Κεφάλαιο εστιάζει στο πεδίο της Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων, αναφέροντας τις ειδικές κατηγορίες αυτών και περιγράφοντας τους τρόπους

επεξεργασίας τους. Επιπροσθέτως, εξετάζεται η νομιμότητα που διέπει την επεξεργασία αυτή και τίθεται το πλαίσιο που οδήγησε στην αναγκαιότητα της θέσπισης των αντίστοιχων νομοθετημάτων που επιχειρούν την προστασία των ανωτέρω. Με επίκεντρο την περιγραφή των ισχυουσών νομοθετικών ρυθμίσεων, επιχειρείται η αποσαφήνιση της δυναμικής του ρόλου τους.

Στο Τρίτο Κεφάλαιο περιγράφεται το σύνολο των δικαιωμάτων του υποκειμένου, επιδιώκοντας τη σαφή προσέγγιση αυτών και την αποτύπωση του πλαισίου προστασίας των πολιτών κατά την τέλεση ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Το Τέταρτο Κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά τη διάδραση του ατόμου εντός του περιβάλλοντος του διαδικτύου. Δεδομένης της αναμφίβολης δυναμικής που ενέχει η καθημερινή τέλεση ποικίλων μορφών διαδικτυακών συναλλαγών, κρίνεται ενδιαφέρουσα η παράθεση σαφών στοιχείων σε σχέση με τη φύση των διαδικτυακών αλληλεπιδράσεων και την διασφάλιση της προστασίας του εκάστοτε πολίτη έναντι πιθανών κακόβουλων ενεργειών.

Μέσω των ανωτέρω αναλύσεων, η παρούσα μελέτη προβάλλει την αναγκαιότητα της θεσμοθέτησης δυναμικών κανόνων στα πλαίσια της προστασίας του ατόμου κατά την τέλεση ηλεκτρονικών συναλλαγών, τονίζοντας ότι σημαντική παράμετρο αποτελεί ο ρυθμός παραγωγής αυτών να συμβαδίζει με τα δεδομένα της σύγχρονης εποχής και της ανάπτυξης των καινοτόμων τεχνολογιών συναλλαγών, προλαμβάνοντας με τον τρόπο αυτό την έγερση πιθανών διαδικτυακών απειλών έναντι των πολιτών. Η εμπιστευτικότητα και η ακεραιότητα των δεδομένων, σε συνδυασμό με τον έλεγχο της διαθεσιμότητας αυτών, οφείλουν να διέπουν το σύνολο των συναλλαγών, με τη νομοθεσία να τίθεται στο πλευρό του εκάστοτε πολίτη, μεριμνώντας έναντι των δικαιωμάτων του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ Το Ηλεκτρονικό εμπόριο

1.1 Ο ορισμός του ηλεκτρονικού εμπορίου

Μολονότι το «ηλεκτρονικό εμπόριο» και το «ηλεκτρονικό επιχειρείν» χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, είναι δέον να σημειωθεί, ότι ως ορισμοί σχετίζονται με διαφορετικούς τύπους επιχειρηματικότητας. Οι χρήσεις τους καλύπτουν ολόκληρο τον επιχειρηματικό κύκλο, από την κατασκευή πρώτων υλών και την παροχή υπηρεσιών μέσω της διανομής τους στον αγοραστή και τον πελάτη, συμπεριλαμβανομένων διαμεσολαβητών όπως τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες. Στο άρθρ. 5Α παρ. 2 Συντ αναφέρεται, ότι καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει στην κοινωνία της πληροφορίας και ότι το κράτος έχει καθήκον να διευκολύνει τους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες που μεταδίδονται ηλεκτρονικά, καθώς και να παράγει, να ανταλλάσσει και να διαδίδει αυτές τις πληροφορίες.

Ο όρος «υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας» αναφέρεται επίσης σε κάθε υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας που προσφέρεται συνήθως: (α) έναντι πληρωμής, (β) ηλεκτρονικά και εξ αποστάσεως και (γ) κατόπιν συγκεκριμένου αιτήματος ενός αποδέκτη υπηρεσιών. Στο πλαίσιο αυτό, φορέας παροχής υπηρεσιών μπορεί να είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προσφέρει υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας και αποδέκτης υπηρεσίας μπορεί να είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί μια υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας, είτε για εργασία είτε για άλλο λόγο, ιδίως για πρόσβαση σε πληροφορίες ή αναζήτηση πληροφοριών.

Κάθε φυσικό πρόσωπο που επιδιώκει σκοπούς εκτός της επιχειρηματικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας θεωρείται καταναλωτής στο πλαίσιο του διαδικτυακού εμπορίου και των διατάξεων του Π.Δ. 131/2003.¹ Δηλαδή, στον τομέα αυτό, η έννοια και το εύρος των φυσικών προσώπων που εμπίπτουν στην κατηγορία των «καταναλωτών»² ταυτίζονται πλέον με αυτά του άρθρου 1α παράγραφος 1 του Ν. 2251/1994 για τον ορισμό

¹ Βλ. άρθρ. 1 ΠΔ 131/2003 (ΦΕΚ Α' 116/16.5.2003) Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο)

² Ζ. Ν Τσολακίδη, Η έννοια του καταναλωτή μετά τον Ν 4512/2018, ΧΡΙΑ 2018

του όρου, όπως ίσχυαν μετά τις πιο πρόσφατες τροποποιήσεις που επέφερε ο Ν. 4512/2018, με τις οποίες αναγνωρίστηκε και εφαρμόστηκε ο στενός ορισμός του όρου.

1.2 Προέλευση και πεδίο εφαρμογής του ηλεκτρονικού εμπορίου

Στο πρόσφατο παρελθόν, μόνο συμβατικοί μηχανισμοί χρησιμοποιούνταν για καταναλωτικές συναλλαγές και αγορές, καθώς και για πωλήσεις εμπόρων και ως εκ τούτου καταναλωτές έπρεπε να απευθυνθούν στην εταιρική έδρα του παρόχου των προϊόντων ή των υπηρεσιών προκειμένου να αγοράσουν ό,τι θέλουν ή να λάβουν μια υπηρεσία. Μάλιστα, στις αρχές της δεκαετίας του 1970, οι τράπεζες άρχισαν να χρησιμοποιούν ηλεκτρονικές μεταφορές μετρητών για συναλλαγές που πραγματοποιούνται μέσω ασφαλών ιδιωτικών δικτύων, εγκαινιάζοντας την πρώτη εποχή του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για επιχειρηματικές επικοινωνίες έγιναν κοινός τόπος μεταξύ των εταιρειών στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ως τεχνολογία για την παράδοση ηλεκτρονικών μηνυμάτων.

Από το 1990, το Διαδίκτυο έχει υποστεί μια τεράστια εξέλιξη που επέτρεψε τις δυνατότητες διαφόρων τύπων ηλεκτρονικού εμπορίου, καθώς και την αυξημένη ευαισθητοποίηση και προσβασιμότητα των χρηστών. Το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την παροχή αγαθών και υπηρεσιών στο πλαίσιο συμφωνιών εξ αποστάσεως. Ειδικότερα, κάθε ολοκληρωμένη συναλλαγή που πραγματοποιείται εξ αποστάσεως μέσω του διαδικτύου χωρίς την ανάγκη πραγματικής παρουσίας των μερών περιλαμβάνεται στην ιδέα του ηλεκτρονικού εμπορίου.³ Καλύπτει κάθε συναλλαγή που ενσωματώνει μια ηλεκτρονική υπόσχεση αγοράς ή πώλησης αγαθών ή υπηρεσιών, με στόχο να ωφελήσει τόσο τις εταιρείες όσο και τους πελάτες τους. Το ηλεκτρονικό εμπόριο περιλαμβάνει, επίσης, τηλέφωνο, φαξ, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και άλλες ηλεκτρονικές συναλλαγές.

Η ανάπτυξη μιας «κουλτούρας ψηφιακού κόσμου» έχει αυξήσει το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων και των επαγγελματικών οργανώσεων για τη χρήση του διαδικτύου για επιχειρηματικές συναλλαγές. Οι επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για εμπορικούς σκοπούς, ενώ η πρόσβαση στο διαδίκτυο είναι απεριόριστη, δεδομένου ότι,

³ Γ. Καράκωστας, Δίκαιο και Ίντερνετ, 2003

τουλάχιστον σε επίπεδο Ένωσης, δεν υπάρχουν σύνορα στην εσωτερική αγορά, γεγονός που εγγυάται την ελεύθερη ροή προσώπων, προϊόντων, υπηρεσιών και χρημάτων. Επομένως, η απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών στο εμπόριο προϊόντων, καθώς και των μέτρων που έχουν τον ίδιο αντίκτυπο, αποτελεί μία από τις αρχές της Ένωσης. Η θέσπιση εθνικών νόμων ή τεχνικών απαιτήσεων για αγαθά που παρεμποδίζουν το εμπόριο επιτρέπεται μόνο εάν απαιτείται για την αντιμετώπιση φλεγόντων ζητημάτων και ιδίως αναφορικά με την προώθηση του δημόσιου συμφέροντος.

1.3 Τύποι και μορφές ηλεκτρονικού επιχειρείν

Δεν υπάρχει περιορισμός σχετικά με το ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο, το οποίο είναι ένα άπειρο δίκτυο συνδεδεμένων δικτύων υπολογιστών. Τόσο οι ιδιώτες όσο και ο δημόσιος τομέας και οι φορείς του (οργανισμοί, δημόσιοι οργανισμοί, δημόσιες υπηρεσίες) κατέχουν τα δίκτυα που απαρτίζουν το Διαδίκτυο. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, οι λίστες αλληλογραφίας, ο Παγκόσμιος Ιστός, οι ομάδες συζήτησης, τα chat rooms, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το πρωτόκολλο μεταφοράς αρχείων, η τηλεδιάσκεψη, η ραδιοφωνική μετάδοση προγραμμάτων κ.λπ. είναι μερικές από τις χρήσεις του Διαδικτύου.⁴

Το ηλεκτρονικό επιχειρείν περιλαμβάνει το ηλεκτρονικό εμπόριο, το οποίο περιλαμβάνει την ιδέα της δημιουργίας μιας εμπορικής σύμβασης, η οποία είναι μια νομική συμφωνία που περιλαμβάνει την ανταλλαγή προϊόντων και χρημάτων μεταξύ δύο ή περισσότερων μερών.⁵ Η έννοια του ηλεκτρονικού επιχειρείν, από την άλλη πλευρά, είναι ευρύτερη, καθώς περιλαμβάνει ιδέες και δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής πληροφοριών και ιδεών, της πρόσληψης προσωπικού, της προσέλκυσης επενδυτών, της βελτίωσης των διαδικασιών κ.λπ., καθώς και των επιχειρήσεων αναδιάρθρωσης εταιρειών με τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας. Ως εκ τούτου, το ηλεκτρονικό εμπόριο αναφέρεται στην εκτέλεση συναλλαγών μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών δια της ηλεκτρονικής μεταφοράς δεδομένων μέσω δικτύων.

⁴ Βλ. Αρσένης Πασχόπουλος και Παναγιώτης Σκαλτσάς, Ηλεκτρονικό Εμπόριο Ανάπτυξη και Εφαρμογή Επιχειρηματικής Στρατηγικής και Marketing στο Διαδίκτυο, 2η έκδοση, εκδ. Κλειδάριθμος, Αθήνα 2001

⁵ Χ. Σαμαρά, Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο στην εσωτερική αγορά, ΔΕΕ 2000, 1200.

1.3.1 Ηλεκτρονικό κατάστημα (e-shop) και βασικές δυνατότητες αυτού

Τα διαδικτυακά σημεία μάρκετινγκ και πώλησης προϊόντων και υπηρεσιών εμπίπτουν στην κατηγορία "επιχείρηση προς καταναλωτή". Αρχικά, αυτό πραγματοποιήθηκε για να δημοσιοποιήσει και να προωθήσει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης. Οι δυνατότητες ηλεκτρονικής παραγγελίας και πληρωμής, οι οποίες προηγουμένως συνδέονταν με συμβατικές μεθόδους συναλλαγών, βελτίωσαν αργότερα αυτό το μοντέλο. Η αυξημένη ζήτηση, η χαμηλού κόστους παγκόσμια παρουσία στην ηλεκτρονική αγορά και φυσικά η μείωση των δαπανών διαφήμισης και πωλήσεων είναι όλα οφέλη που έρχονται με τη χρήση αυτών των διαδικασιών για μια επιχείρηση. Από την άλλη πλευρά, οι πελάτες μπορούν να επωφεληθούν από τη μειωμένη τιμολόγηση (σε σύγκριση με εκείνες του συμβατικού εμπορίου), μια ευρύτερη επιλογή, τη δυνατότητα επιχειρηματικής δραστηριότητας όλο το εικοσιτετράωρο και, σε κάθε περίπτωση, την αποφυγή μετακίνησης στη φυσική τοποθεσία του προμηθευτή.

Τόσο τα επιχειρηματικά μοντέλα μεταξύ επιχειρήσεων όσο και τα επιχειρηματικά μοντέλα μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών μοιράζονται τα θεμελιώδη συστατικά ενός ιδανικού συστήματος ηλεκτρονικού εμπορίου.⁶ Ένα ηλεκτρονικό κατάστημα προσφέρει τις ακόλουθες δυνατότητες: εγγραφή, πλοήγηση χρήστη μέσα στο κατάστημα και αναζήτηση, ηλεκτρονικό κατάλογο, καλάθι αγορών, επικοινωνία πελατών, παραγγελίες, πιστοποίηση και περιβάλλοντα επικοινωνίας και ηλεκτρονικές πληρωμές. Ο σχεδιασμός καταστημάτων πρέπει επίσης να ενσωματώνει σχεδιασμό παρουσίασης και επικοινωνίας, σχεδιασμό πλοήγησης καταστήματος και σχεδιασμό λειτουργικότητας, προκειμένου να καλύψει πλήρως αυτό το φάσμα.

1.3.2 Ηλεκτρονικό εμπόριο και τραπεζικές συναλλαγές

Η ηλεκτρονική τραπεζική, γνωστή ως E-banking, είναι η πρακτική της διεξαγωγής τραπεζικών δραστηριοτήτων χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικά κανάλια. Ένας από αυτούς είναι

⁶ Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη, Το δίκαιο της πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2004

το Διαδίκτυο, και σε αυτήν την περίπτωση, μιλάμε για τη χρήση του για την πραγματοποίηση οικονομικών συναλλαγών.

Το Mobile Banking, το οποίο εξαρτάται από τη χρήση κινητού τηλεφώνου και την αμφίδρομη μετάδοση πληροφοριών, είναι μια νέα μέθοδος σύνδεσης με την τράπεζα και τον εν δυνάμει πελάτη. Μέσω εξειδικευμένου λογισμικού ή σύνδεσης στο διαδίκτυο, η επικοινωνία mobile banking μας επιτρέπει να έχουμε πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τους λογαριασμούς μας και να πραγματοποιούμε συναλλαγές από οπουδήποτε και ανά πάσα στιγμή.

Όπως και με το e-banking και το mobile banking, ο χρήστης μπορεί να κάνει διάφορες τραπεζικές εργασίες χρησιμοποιώντας το σύστημα της τραπεζικής τηλε-εξυπηρέτησης, αφού δώσει τηλεφωνικά τον αριθμό της κάρτας του και τον προσωπικό του κωδικό, όπως παροχή οδηγιών για την αγορά ομολόγων ή εντόκων γραμματίων, μεταφορά χρημάτων μεταξύ λογαριασμών., πληρωμή λογαριασμών (υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, πιστωτικών καρτών κ.λπ.), μεταφορά χρημάτων σε άλλους λογαριασμούς στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, ενημέρωση για απώλεια χρεωστικής ή πιστωτικής κάρτας κλπ.

Για να υπάρξει παροχή αυτών των τραπεζικών υπηρεσιών πρέπει να συναφθεί ειδική σύμβαση μεταξύ του φυσικού ή νομικού προσώπου, που θα λαμβάνει τις υπηρεσίες και της τράπεζας προκειμένου να παρέχει αυτές τις τραπεζικές υπηρεσίες και να εκτελεί τις προαναφερθείσες δυνατότητες μέσω της παροχής κωδικών που διασφαλίζουν την πρόσβαση στις υπηρεσίες του e-banking.

1.4 Η κοινωνία της πληροφορίας

Λόγω της μεγάλης ποικιλίας δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει και της δυναμικής φύσης αυτών των δραστηριοτήτων, η περιγραφή της ιδέας της κοινωνίας της πληροφορίας είναι εξαιρετικά δύσκολη. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προσπάθησε να ορίσει την κοινωνία

της πληροφορίας με τις οδηγίες 98/34/EK⁷, 98/48/EK⁸ και 2000/31/EK⁹, οι οποίες δημοσιεύθηκαν πριν από περισσότερα από δέκα χρόνια. Οι οδηγίες αυτές όριζαν την υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας ως «*Κάθε υπηρεσία που παρέχεται έναντι αμοιβής με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών*» και «*ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά*». Παράλληλα, το άρθρο 5Α παρ. 1 και 2 του Συντάγματος εγγυάται την πρόσβαση όλων στην πληροφορία και τη συμμετοχή στην κοινωνία των πληροφοριών. Το κράτος έχει καθήκον να διευκολύνει την πρόσβαση στις πληροφορίες που μεταδίδονται ηλεκτρονικά, καθώς και τη δημιουργία, ανταλλαγή και διάδοσή τους, σύμφωνα πάντα με τις προσασίες των άρθρων 9, 9Α και 19 του Συντάγματος, τα οποία διασφαλίζουν το δικαίωμα των ατόμων στην ιδιωτική ζωή και το απόρρητο των επικοινωνιών.

Κάθε πρόσωπο έχει επίσης δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών του δεδομένων, η οποία προστατεύεται από ειδική νομοθεσία και διασφαλίζεται επίσης από ανεξάρτητο διοικητικό φορέα. Το απόρρητο των επιστολών και η ελευθερία αλληλογραφίας ή επικοινωνίας εφαρμόζονται σύμφωνα με την ειδική συνταγματική επιταγή, αλλά σε εξαιρετικές περιπτώσεις καθορίζονται οι προϋποθέσεις και οι εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διαπίστωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

Οι ζωντανές αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται και βασίζονται στις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας αναφέρονται συλλογικά ως κοινωνία της πληροφορίας. Οι υπηρεσίες της καλύπτουν μια ποικιλία διαδικτυακών οικονομικών λειτουργιών. Ωστόσο, η έννοια δεν ισχύει για δραστηριότητες όπως η παροχή προϊόντων ή υπηρεσιών εκτός διαδικτύου. Από την άλλη, εάν χαρακτηρίζονται ως οικονομικές δραστηριότητες, οι υπηρεσίες που δεν αποζημιώνονται από τον αποδέκτη τους, όπως η παροχή εμπορικών

⁷ Βλ. Οδηγία 98/34/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1998 για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών και (μετά τη θέσπιση της Οδηγίας 98/48/EK) των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών.

⁸ Η Οδηγία 98/48/EK επεκτείνει την εφαρμογή των ανωτέρω διαδικασιών πληροφόρησης στις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι στις υπηρεσίες που παρέχονται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα και κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών. Η οδηγία δεν εφαρμοζόταν στις υπηρεσίες ραδιοφωνικών μεταδόσεων και ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων που καλύπτονταν από την Οδηγία 89/552/ΕΟΚ η οποία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2010/13/EK που την κατήργησε. Βλ. σχετικά με μερική εφαρμογή επί της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ αμέσως παρακάτω.

⁹ Βλ. Οδηγία 2000/31/EK σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά.

επικοινωνιών ή υπηρεσιών αναζήτησης, πρόσβασης και ανάκτησης δεδομένων, εμπίπτουν επίσης στον ορισμό επιπλέον της σύναψης ηλεκτρονικών συμβάσεων.¹⁰

Με την παροχή πρόσβασης σε δίκτυο επικοινωνιών ή με την τεκμηρίωση πληροφοριών που παρέχονται από δέκτη υπηρεσιών, οι υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας περιλαμβάνουν επίσης τη μεταφορά πληροφοριών μέσω δικτύου επικοινωνιών. Σε αντίθεση με τις υπηρεσίες που καλύπτονται και διέπονται από την οδηγία 2010/13/EK19 για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, οι οποίες παρέχονται κατόπιν ατομικού αιτήματος, οι τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές δεν αποτελούν υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας. Η χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλων ιδιωτικών επικοινωνιών, για παράδειγμα, από φυσικά πρόσωπα που δεν ασκούν τη συνήθη επιχειρηματική δραστηριότητα ή απασχόλησή τους, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης του για τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ των εν λόγω μερών, δεν χαρακτηρίζεται ως υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας. Το ίδιο ισχύει για τη συμβατική σχέση μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων, καθώς και για υπηρεσίες που εξ ορισμού δεν παρέχονται εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονικά, όπως οι ιατρικές συμβουλές που απαιτούν φυσική εξέταση ασθενούς, με εξαίρεση την παροχή ιατρικών υπηρεσιών εξ αποστάσεως.

1.5 Η Οδηγία για το ηλεκτρονικό επιχειρείν

Στις 8 Ιουνίου 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε την οδηγία 2000/31/EK για το ηλεκτρονικό εμπόριο, η οποία αντιμετωπίζει σημαντικές νομικές ανησυχίες σχετικά με ορισμένα στοιχεία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως όσον αφορά το ηλεκτρονικό εμπόριο εντός της εσωτερικής αγοράς. Με την έκδοση του Προεδρικού Διατάγματος 131/2003, το ελληνικό δίκαιο εναρμονίστηκε με την προαναφερθείσα οδηγία. Ανεξάρτητα από το αν ασχολούνται με θέματα δημόσιου, ιδιωτικού ή ποινικού δικαίου, όλες οι νομικές θεωρίες που διέπουν την παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας υπόκεινται στους ισχύοντες νόμους.

Σκοπός τους είναι να εγγυηθούν την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας προκειμένου να δημιουργηθεί ένας χώρος χωρίς εθνικά σύνορα και εφαρμόζονται τόσο στις ηλεκτρονικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων όσο και μεταξύ

¹⁰ Βλ. Σινανιώτη-Μαρούδη, Η πρόταση οδηγίας της ΕΕ για το ηλεκτρονικό εμπόριο, Συν. 2000

επιχειρήσεων και καταναλωτών. Ωστόσο, η οδηγία δεν επιδιώκει να καθορίσει τους φορολογικούς δασμούς ούτε προβαίνει σε παραδοχές σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να συντάσσονται οι κοινοτικές δράσεις σχετικά με τις φορολογικές επιπτώσεις του ηλεκτρονικού εμπορίου. Εξαιρούνται επίσης από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας οι δραστηριότητες συμβολαιογράφων ή ισοδύναμων επαγγελματιών, εφόσον έχουν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, στην εκπροσώπηση πελατών ενώπιον δικαστηρίου και στη συμμετοχή σε τυχερά παιχνίδια στα οποία ο παίκτης ποντάρει χρήματα, συμπεριλαμβανομένων των λαχειοφόρων αγορών και των στοιχημάτων.

Ταυτόχρονα, δεν θα πρέπει να επηρεάζονται οι περιφερειακές ή εθνικές πολιτικές που αποσκοπούν στην προστασία του πλουραλισμού και στην ενθάρρυνση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας.¹¹ Η οδηγία συγκέντρωσε μεγάλη προσοχή και αποτελεί πρότυπο για τις εθνικές, περιφερειακές ή διεθνείς ρυθμιστικές προσπάθειες, δεδομένου ότι ήταν μία από τις πρώτες νομοθετικές πράξεις που χειρίστηκαν ευρύ φάσμα νομικών προβληματισμών σχετικά με τις διάφορες εξελίξεις στο ηλεκτρονικό εμπόριο. Προκειμένου να ενοποιηθούν όλες οι εθνικές νομοθεσίες σχετικά με τα θέματα αυτά, η οδηγία απαιτούσε από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προχωρήσουν στη νομοθετική ρύθμιση συγκεκριμένων προβλημάτων. Επιπλέον, απαιτούσε από τα κράτη μέλη να αποφεύγουν τη λήψη μέτρων που θα μπορούσαν να δυσχεράνουν την ελεύθερη αμοιβαία παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.

Ωστόσο, οι συντάκτες αυτής της οδηγίας δεν ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με τη διασφάλιση των συμφερόντων των καταναλωτών. Μόνο το άρθρο 13 καθιστά σαφές ότι δεν πρέπει να διακυβεύεται ο βαθμός προστασίας των καταναλωτών, υπό τον όρο ότι αυτό δεν εμποδίζει το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών για την κοινωνία της πληροφορίας. Όταν αυτά τα δύο κορυφαία συμφέροντα συγκρούονται, δίνεται προτεραιότητα στην προστασία του δικαιώματος παροχής υπηρεσιών για την κοινωνία των πληροφοριών. Αυτό δεν μειώνει τον βαθμό προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών που εκδόθηκαν σε κοινοτικές πράξεις που ίσχυαν τότε, πριν από την οδηγία 2000/31/EK, όπως η οδηγία 1993/13/EK για τις καταχρηστικές ρήτρες, καθώς και σε μεταγενέστερες πράξεις που επικαιροποίησαν το προηγούμενο νομικό πλαίσιο για σημαντικά ζητήματα δικαιωμάτων των καταναλωτών,

¹¹ Βλ. άρθ. 1 Οδηγίας 2000/31/EK.

όπως η οδηγία 2005/29/EK για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Οι πιο πρόσφατες οδηγίες, η οδηγία 2019/2161/EK για μεγαλύτερη επιβολή και εκσυγχρονισμό των προτύπων προστασίας των καταναλωτών της Ένωσης, η οποία επικαιροποίησε όλες τις προηγούμενες οδηγίες και συμπεριέλαβε κρίσιμα στοιχεία προστασίας των καταναλωτών στις συμβατικές επαφές της, είναι η οδηγία 2011/83/EK σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών και η οδηγία 2019/2161/EK σχετικά με την προστασία των καταναλωτών.

Συμπερασματικά, η εσωτερική αγορά, οι εμπορικές επικοινωνίες και οι συμβάσεις που εκτελούνται με ηλεκτρονικά μέσα υπόκεινται στην οδηγία 2000/31/EK. Στόχος του ήταν να ελέγξει και να απαλλαγεί από ορισμένα νομοθετικά εμπόδια που καθιστούσαν λιγότερο επιθυμητή την άσκηση του δικαιώματος ανοίγματος επιχείρησης ή παροχής υπηρεσιών. Τα εμπόδια αυτά προκλήθηκαν από διαφορές στη νομοθεσία και έλλειψη σαφήνειας σχετικά με τους κανονισμούς που ίσχυαν για αυτές τις υπηρεσίες. Η αρχή της επικουρικότητας που ορίζεται στο άρθρο 4 της Συνθήκης, η οποία εφαρμόζεται σε αυτόν τον τομέα, υποστηρίζεται πλήρως από την οδηγία, δεδομένου ότι διέπει συγκεκριμένες ανησυχίες που προκαλούν δυσκολίες στην εσωτερική αγορά. Επιπλέον, η προσέγγιση της οδηγίας είναι «οριζόντια», δεδομένου ότι αποσκοπεί στη ρύθμιση βάσει ενιαίου κανονιστικού πλαισίου και όχι στη ρύθμιση συγκεκριμένων υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας (όπως η πώληση καταναλωτικών προϊόντων μέσω του διαδικτύου) ή εξειδικευμένων τομέων δικαίου.¹²

Κύριος στόχος της οδηγίας ήταν η θέσπιση νομικού πλαισίου που θα εγγυάται την ελεύθερη ροή των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας μεταξύ των κρατών μελών και, σε πολλές περιπτώσεις, θα αντικατοπτρίζει στο ευρωπαϊκό δίκαιο την αρχή της ελευθερίας της έκφρασης, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 παράγραφος 1 της ΕΣΔΑ και στα άρθρα 56 και μετά της ΣΛΕΕ. Παράλληλα με συγκεκριμένα ευρωπαϊκά νομικά μέτρα για τη διατήρηση και την προστασία αυτών των δικαιωμάτων, παρέχει επίσης την προστασία των παιδιών, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της προστασίας των καταναλωτών και της δημόσιας υγείας. Συγκεκριμένα, ο κοινοτικός νομοθέτης περιέλαβε στην οδηγία διατάξεις σχετικά με τις ιδιαιτερότητες του ηλεκτρονικού εμπορίου, οι οποίες ρυθμίζουν, για παράδειγμα, την εγκατάσταση φορέων παροχής υπηρεσιών, τη χρήση εμπορικών επικοινωνιών, τις ηλεκτρονικές συμβάσεις, το καθεστώς χορηγήσεως αδειών και την ευθύνη

¹² I. Ιγγλεζάκης, Το νομικό πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003

των φορέων παροχής προσβάσεως στο διαδίκτυο. Η χρήση διακριτικών σημείων σε μετα-ετικέτες ιστοσελίδων και άλλα ειδικότερα ζητήματα της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο, τα οποία αντιμετωπίστηκαν λίγο αργότερα με την οδηγία 2001/29/EK26, αποτελούν παραδείγματα επίκαιρων ζητημάτων ηλεκτρονικού εμπορίου που δεν αντιμετωπίζονται. Μαζί, μάλιστα, με την οδηγία 2000/31/EK, ενισχύει τη νομική θέση των παραγωγών περιεχομένου και προστατεύει το πλαίσιο των ηλεκτρονικών συμβάσεων που έχουν ως στόχο την παροχή έργων κατά την έννοια της νομοθεσίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Συμβάλλει επίσης στη δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου που περιλαμβάνει τη νέα, αναδυόμενη αγορά ψηφιακών έργων που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο. Τέλος, δεδομένου ότι ο τότε κοινοτικός νομοθέτης πίστευε ότι οι ισχύουσες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας των κρατών μελών μπορούν να εφαρμόζονται κατ' αναλογία στις συναλλαγές ηλεκτρονικού εμπορίου, η οδηγία 2000/31/EK επικεντρώνεται μόνο σε συγκεκριμένες ανησυχίες που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Υπό αυτό το πρίσμα, δύναται να λεχθεί, ότι η Ελλάδα έχει εναρμονιστεί πλήρως χάρη στο Προεδρικό Διάταγμα 131/2003. Επιπλέον, το άρθρο 20 παράγραφος 3 του Π.Δ. 131/2003 ορίζει ότι «καμία διάταξη του παρόντος ΔΠΧ δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να θίγει το επίπεδο προστασίας της δημόσιας υγείας και των συμφερόντων των καταναλωτών, όπως αυτό ορίζεται στις κοινοτικές πράξεις και στην εθνική νομοθεσία που θεσπίζεται κατ' εφαρμογή αυτών, εφόσον δεν υφίσταται η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, προφανώς προκειμένου να μεταφερθεί η διάταξη του άρθρου 1 παράγραφος 3 της Οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο. Επομένως, σε αντίθεση με το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας, το ελληνικό δίκαιο δεν ορίζει ρητώς ότι πρέπει να εφαρμόζει το κοινοτικό κερτημένο όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών. Αντίθετα, ο κανονισμός περιορίζεται στον τρόπο ερμηνείας των διατάξεων του ΔΠΧ ώστε να μην επηρεάζεται το επίπεδο προστασίας των καταναλωτών, πάντοτε στο μέτρο που δεν παρεμποδίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Αντιθέτως, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η νομοθεσία αυτή δεν μεταφέρει επακριβώς την οδηγία στο εθνικό μας δίκαιο και, εν πάση περιπτώσει, δεν υπερασπίζεται το κοινοτικό κερτημένο για την προστασία των καταναλωτών με τον τρόπο που θέλησε ο κοινοτικός νομοθέτης.¹³ Με την πάροδο του χρόνου, ένα αποδεκτό πλέγμα προστασίας για τα δικαιώματα των καταναλωτών

¹³ Ε. Δ. Αλεξανδρίδου, Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2010

έχει δημιουργηθεί χάρη σε νεότερες νομοθετικές πράξεις, ευρωπαϊκές οδηγίες και ελληνικά νομοθετικά κείμενα που εγκρίθηκαν ώστε να αντιστοιχούν στα ευρωπαϊκά.

1.6 Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικού εμπορίου

Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να εγγυάται, ότι οι υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας που προσφέρονται από οντότητα συσταθείσα στην επικράτεια του συμμορφώνονται με τις ισχύουσες εθνικές ρυθμίσεις του, οι οποίες εμπίπτουν στον συντονισμένο τομέα, σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ (άρθρο 3 παράγραφος 1). Το άρθρο 3 παράγραφος 2 απαγορεύει στα κράτη μέλη να περιορίζουν την ελεύθερη ροή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας από άλλο κράτος μέλος για λόγους που σχετίζονται με τον συντονισμένο τομέα. Μπορούν, ωστόσο, να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία της δημόσιας υγείας, της δημόσιας ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης της ασφάλειας και της άμυνας του έθνους και της δημόσιας τάξης.¹⁴ Οι δράσεις αυτές πρέπει να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας και να στοχεύουν σε υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας που θέτει σε κίνδυνο τους προαναφερθέντες στόχους ή θέτει σε σοβαρό κίνδυνο αυτούς (άρθρο 3 παράγραφος 4).

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η απόφαση ενός φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας να ασκήσει τη δραστηριότητά του να μην εξαρτάται από τη λήψη προηγούμενης άδειας ή από οποιαδήποτε άλλη απαίτηση με ανάλογο αντίκτυπο. Χωρίς περιορισμό των εθελοντικών προγραμμάτων πιστοποίησης, ιδίως για τους παρόχους υπηρεσιών επαλήθευσης της γνησιότητας ηλεκτρονικής υπογραφής, η υποχρέωση αυτή δεν ισχύει για τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, οι οποίες διέπονται από την οδηγία 2008/6/ΕΚ σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς ταχυδρομικών υπηρεσιών και τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών. Το ίδιο ισχύει και για τις απαιτήσεις που ορίζονται στην οδηγία 2018/1972/ΕΚ σχετικά με το πλαίσιο για τις γενικές και ειδικές άδειες στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

¹⁴ Βλ. Ι. Λιναρίτη, Η πρόσβαση στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες μέσω διαδικτύου, εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 2005

1.7 Τρόποι σύναψης της ηλεκτρονικής σύμβασης

Κατάρτιση μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, όπου η χρήση ειδικού κωδικού, βάσει του οποίου ο χρήστης ταυτοποιείται στο σύστημα, είτε ως αποστολέας είτε ως παραλήπτης μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, είναι απαραίτητη για τη λειτουργία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ως μέσου επικοινωνίας στο διαδίκτυο, επιπλέον της συμφωνίας με διακομιστή (server) που χρησιμοποιεί την υπηρεσία αυτή, μέσω ειδικού λογισμικού, το οποίο ο χρήστης έχει εγκαταστήσει μόνιμα στον υπολογιστή του. Αυτός ο κωδικός αντιπροσωπεύει τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του χρήστη, όπως είχε ρυθμιστεί αρχικά από τον χρήστη, χρησιμοποιώντας χαρακτηριστές της επιλογής του και χαρακτηριστές που εκχωρήθηκαν από το διακομιστή. Αυτός ο συνδυασμός ισχύει μόνο για τον χρήστη που τον όρισε και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί νόμιμα από κανέναν άλλο. Δεδομένου ότι η διεύθυνση του αποστολέα εμφανίζεται στο μήνυμα, ο παραλήπτης μπορεί να αναγνωρίσει σαφώς ότι προέρχεται από τον αποστολέα και όχι από άλλο χρήστη του συστήματος.

Κατάρτιση απευθείας –online– μέσω internet, όπου ο χρήστης, ο οποίος είναι ο παραλήπτης της υπηρεσίας, έχει πρόσβαση στον ιστότοπο του προμηθευτή απευθείας μέσω του διαδικτύου για να δημιουργήσει αυτές τις συμβάσεις, και μετά την αποστολή και αποδοχή. Ο προσδιορισμός των ηλεκτρονικών δηλώσεων βούλησης των μερών συνεπάγεται τη σύναψη της ηλεκτρονικής σύμβασης. Οι συμβάσεις μπορούν να καταρτίζονται ηλεκτρονικά χωρίς να θίγονται οι διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 150/2001 για τις «ηλεκτρονικές υπογραφές», με εξαίρεση εκείνες που θεσπίζουν ή μεταβιβάζουν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, που απαιτούν νομικές ενέργειες κατά δημόσιων αρχών ή επαγγελματιών που ενεργούν για λογαριασμό του κοινού, καθώς και εκείνες που εμπίπτουν στο οικογενειακό ή κληρονομικό δίκαιο.

1.8 Καταχρηστικοί Γενικοί Όροι Συναλλαγών

Ο νόμος 2251/1994, άρθρο 2, καθορίζει το πλαίσιο ισχύος των συμφωνηθέντων και σχετικών όρων στις συμβάσεις μεταξύ προμηθευτών και πελατών. Ειδικότερα, οι γενικοί όροι συναλλαγών (ΓΟΣ) που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για μελλοντικές συμβάσεις δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν αυτός αγνοούσε αδικαιολόγητα κατά τον χρόνο σύνταξης της σύμβασης, όπως, συγκεκριμένα, όταν ο προμηθευτής δεν τον ενημέρωσε για την ύπαρξή τους ή του στέρησε τη δυνατότητα να ενημερωθεί πραγματικά για το περιεχόμενό τους. Προκειμένου ο καταναλωτής να κατανοήσει πλήρως τους γενικούς όρους

και προϋποθέσεις των συμβάσεων και των παρεπόμενων συμβάσεων που καταρτίζονται στην Ελλάδα, πρέπει να αναγράφονται στην ελληνική γλώσσα, με σαφή, συγκεκριμένο και κατανοητό τρόπο και να εκτυπώνονται με ευανάγνωστους χαρακτήρες σε εμφανές μέρος του εγγράφου της σύμβασης.

Η εγκυρότητα των ΓΟΣ εξετάζεται και αξιολογείται με τη χρήση τριών ερμηνευτικών τεχνικών.¹⁵ Αρχικά λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη διασφάλισης των πελατών και σε περιπτώσεις αβεβαιότητας, οι γενικοί όροι και προϋποθέσεις που δημιουργούνται μονομερώς από τον προμηθευτή ή από τρίτο για λογαριασμό του ερμηνεύονται υπέρ του καταναλωτή. Εν συνεχεία, η πλέον επιζήμια για τον καταναλωτή ερμηνεία επιλέγεται ως μέθοδος ερμηνείας κατά την εξέταση του περιεχομένου γενικών όρων συναλλαγών κατά την άσκηση συλλογικής αγωγής από ένωση καταναλωτών ή κατά την επιβολή κυρώσεων από τον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης.¹⁶

Κατά γενικό κανόνα, η παράγραφος 6 του άρθρου 2 ορίζει ότι οι γενικοί όροι και προϋποθέσεις που διαταράσσουν ουσιωδώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών εις βάρος του καταναλωτή απαγορεύονται και είναι άκυροι. Σε γενικές γραμμές, ο καταχρηστικός χαρακτήρας κάθε γενικής ρήτρας που περιλαμβάνεται σε μια σύμβαση καθορίζεται λαμβάνοντας υπόψη τη φύση των αγαθών ή υπηρεσιών με τα οποία σχετίζεται η σύμβαση, τον στόχο της, όλες τις ειδικές περιστάσεις που υφίστανται κατά τη στιγμή της σύναψής της και όλους τους άλλους όρους της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία εξαρτάται.

Επιπλέον, η τροπολογία αριθ. 7 περιλαμβάνει κατάλογο καταχρηστικών ρητρών, που θεωρούνται καταχρηστικές χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η συνδρομή άλλων περιστάσεων με αποτέλεσμα να κηρύσσονται άκυρες υπέρ του καταναλωτή. Εν συνεχεία αναφέρονται ενδεικτικά κάποιες από αυτές:

¹⁵ Βλ. Γ. Δέλλιος σε Ελ. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 104 επ., Γ. Τριανταφυλλάκης, Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.

¹⁶ Βλ. Γ. Δέλλιος, Ζητήματα αναφορικά με τη δυνατότητα γενικευμένης «αναγνώρισης του δικαιώματος αποκατάστασης της ζημίας των καταναλωτών» από καταχρηστικούς ΓΟΣ μέσω συλλογικής αγωγής, ΕΦΑΔ, 2015

- Ρήτρες που επιτρέπουν στον προμηθευτή να αποδεχθεί το αίτημα του πελάτη να συνάψει σύμβαση για αδικαιολόγητα μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς εύλογη αιτιολόγηση.
- Ρήτρες που περιορίζουν τα συμβατικά καθήκοντα και υποχρεώσεις των προμηθευτών.
- Ρήτρες που προβλέπουν προθεσμία προειδοποίησης στο τέλος της σύμβασης η οποία είναι είτε πολύ σύντομη για τον πελάτη είτε υπερβολικά μεγάλη για τον προμηθευτή.
- Ρήτρες που παρέχουν στον προμηθευτή τη δυνατότητα μονομερούς τροποποίησης ή καταγγελίας της σύμβασης χωρίς να παρέχει σαφή, συνοπτική και σημαντική αιτιολόγηση στη σύμβαση.
- Ρήτρες που επιτρέπουν στον πάροχο να καταγγείλει μια εν εξελίξει σύμβαση αορίστου χρόνου χωρίς προειδοποίηση.
- Ρήτρες που παρέχουν στον προμηθευτή την αυτονομία να αποφασίζει μόνος του εάν η προμήθειά του είναι σύμφωνη με τους όρους της σύμβασης.
- Ρήτρα που παρέχει στον προμηθευτή την απεριόριστη εξουσία να επιλέγει ο ίδιος πότε θα εκτελέσει την υπηρεσία του.
- Ρήτρες που διευκρινίζουν ότι η προμήθεια δεν είναι υποχρεωμένη να τηρεί τις απαιτήσεις που είναι αναγκαίες για τον καταναλωτή, το δείγμα, τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης χρήσης που έχει εγκρίνει ο καταναλωτής ή τον τυπικό σκοπό της.
- Ρήτρα που να έχει ως αποτέλεσμα την ανανέωση ή την παράταση της σύμβασης για υπερβολικά μεγάλο χρονικό διάστημα, εάν ο πελάτης δεν την ακυρώσει εντός συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί στο σημείο αυτό, η κρίσιμη ρήτρα του Ν. 2251/1994, που ορίζει ότι, σε περίπτωση που πληρούνται σωρευτικά όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις, κάθε σύμβαση -ανεξάρτητα από το αν ο αντισυμβαλλόμενος του προμηθευτή είναι καταναλωτής- υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν. 2251/1994 περί επίκλησης καταχρηστικών και άκυρων ΓΟΣ., ήτοι η σύμβαση περιλαμβάνει διατάξεις που δεν έχουν

συζητηθεί ειδικά από τα μέρη, ο επιχειρηματικός εταίρος του προμηθευτή πληροί τις απαιτήσεις για μια πολύ μικρή επιχείρηση, καθώς και ο τελικός αγοραστής των παρεχόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών ορίζεται ως αντισυμβαλλόμενος του προμηθευτή.

Τέλος, ένας ΓΟΣ θεωρείται ότι δεν αποτέλεσε αντικείμενο ειδικής διαπραγμάτευσης εάν ο αντισυμβαλλόμενος του παρόχου δεν ήταν σε θέση να τροποποιήσει τους όρους του. Εάν όλα τα πραγματικά περιστατικά συνηγορούν υπέρ του ότι πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης το γεγονός ότι ορισμένοι όροι ή επιμέρους όροι αποτέλεσαν αντικείμενο χωριστών διαπραγματεύσεων δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 2 στους υπόλοιπους όρους.¹⁷ Ως τελικός αποδέκτης των παρεχόμενων υπηρεσιών ή αγαθών, ο προμηθευτής φέρει το βάρος της απόδειξης ότι υπήρξε πράγματι ατομική διαπραγμάτευση, ενώ ο αντισυμβαλλόμενος του προμηθευτή είναι υπεύθυνος να αποδείξει ότι είναι και συμμορφώνεται με τον ορισμό της πολύ μικρής επιχείρησης. Σημειώνεται ότι η ρύθμιση της παρ. 6 του άρθρου 2 του Ν. 2251/1994, γνωστή και ως «γενική ρήτρα», αποτελεί εξειδίκευση της γενικής αρχής του άρθρου 281 ΑΚ, η οποία απαγορεύει την κατάχρηση θεσμού (όπως η συμβατική ελευθερία) ή την αδικαιολόγητη άσκηση δικαιώματος.

Δεδομένου ότι η αναφορά στο γενικό αξιολογικό κριτήριο «διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών εις βάρος του καταναλωτή» μπορεί να είναι πολύτιμη και χρήσιμη για τον προσδιορισμό ασαφών νομικών εννοιών και ασαφών κριτηρίων αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται από το νόμο στις επιμέρους περιπτώσεις του ενδεικτικού καταλόγου των *per se* καταχρηστικών ρητρών, υποστηρίζεται ότι η σωρευτική εφαρμογή των παραγράφων 6 και 7 του άρθρου 2 του Ν. 2251/1994 είναι αναγκαία. Επιπλέον, οι συγκεκριμένες νομικές περιπτώσεις που συνιστούν αναπόφευκτο τεκμήριο καταχρηστικότητας χρησιμεύουν ως ενδείξεις για τον τρόπο ερμηνείας της γενικής φράσης, ιδίως της ιδέας της διατάραξης της συμβατικής ισορροπίας.

Μεταξύ των κατευθυντήριων αρχών που μπορούν να συναχθούν από αυτές τις ειδικές καταστάσεις συγκαταλέγονται οι αρχές της διαφάνειας, οι οποίες απαγορεύουν την αδικαιολόγητη εξάρτηση από την αποκλειστική διακριτική ευχέρεια του προμηθευτή κατά τον καθορισμό της προμήθειας ή των συστατικών μερών της και απαγορεύουν την προηγούμενη δέσμευση του καταναλωτή, χωρίς εύλογη αιτία, να μην ασκήσει τα νόμιμα

¹⁷ Ν. Ζαπριάνος, Δικαστικός έλεγχος ΓΟΣ σε συμβάσεις μεταξύ επαγγελματιών μετά τον Ν 4512/2018, ΔΕΕ 2018

δικαιώματά του έναντι του προμηθευτή κατά τη διάρκεια της λειτουργίας και της ανάπτυξης της σύμβασης. Ειδικότερα, οι ΓΟΣ πρέπει να συντάσσονται με σαφή και κατανοητό τρόπο σύμφωνα με την αρχή της διαφάνειας, η οποία αναφέρεται ρητά στο άρθρο 5 της οδηγίας 2009/25/ΕΕ, ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να προσδιορίσει εκ των προτέρων τα σχετικά στοιχεία ή μεγέθη της σύμβασης, όπως η διάρκειά της και τα μεγέθη που περιλαμβάνονται στη θεμελιώδη σχέση μεταξύ απόδοσης και αντιπαροχής. Μολονότι, γενικώς, η σχέση μεταξύ εκπληρώσεως και αντιπαροχής δεν λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα ενός ΓΟΠ, κατά το άρθρο 4 της οδηγίας, παράγραφος 2, εξετάζεται προκειμένου να διαπιστωθεί αν η σχετική ρήτρα δεν έχει διατυπωθεί κατά τρόπο σαφή και κατανοητό ή αν έχει παραβιαστεί η αρχή της διαφάνειας. Προκειμένου να αποφευχθεί η ανατροπή του απρόσβλητου τεκμηρίου καταχρηστικότητας των ρητρών η εφαρμογή της γενικής ρήτρας ως αξιολογικού και ερμηνευτικού κριτηρίου δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό, αλλά την επέκταση της εφαρμογής των καταχρηστικών ρητρών αυτή καθαυτή. Η Επιτροπή δεν μπορεί να εγκρίνει την τροπολογία αριθ. 7, η οποία είναι επίσης μόνο υπαινικτική και μη περιοριστική, επιτρέποντας τη διεύρυνση του καταλόγου. Τέλος, τα κράτη μέλη θα έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν αυστηρές κυρώσεις και σημαντικά πρόστιμα στους προμηθευτές σε περιπτώσεις παραβίασης των απαιτήσεων των ΓΟΠ και καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις σύμφωνα με τη νέα οδηγία 2019/2161/ΕΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Η Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων

2.1 Προσωπικά δεδομένα

Κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή αναγνωρίσιμο φυσικό πρόσωπο (το «υποκείμενο των δεδομένων») θεωρείται δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα. Ταυτοποιήσιμο φυσικό πρόσωπο είναι εκείνο που μπορεί να εντοπιστεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως όσον αφορά αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας, όπως όνομα, αριθμό ταυτότητας, πληροφορίες θέσης, επιγραμμικό αναγνωριστικό ταυτότητας ή ένα ή περισσότερα χαρακτηριστικά μοναδικά για τη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου.¹⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, ο όρος «κατάρτιση προφίλ» αναφέρεται σε κάθε αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνει την αξιολόγηση συγκεκριμένων προσωπικών χαρακτηριστικών ενός φυσικού προσώπου, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, πτυχών της συμπεριφοράς, του τόπου ή των κινήσεων του εν λόγω προσώπου, της οικονομικής κατάστασης, της υγείας, των προσωπικών προτιμήσεων, των ενδιαφερόντων και της αξιοπιστίας του.

2.2 Ειδικές κατηγορίες δεδομένων

Οι ειδικές κατηγορίες δεδομένων αφορούν προσωπικές πληροφορίες που πρέπει να τυγχάνουν εξαιρετικής προστασίας λόγω της εγγενούς ευαισθησίας τους σε συνάρτηση με θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες και ιδίως διότι η τυχόν επεξεργασία τους ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τα εν λόγω δικαιώματα και ελευθερίες.¹⁹ Προσωπικές πληροφορίες που αντικατοπτρίζουν φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, πολιτικές απόψεις, θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις περιλαμβάνονται σε αυτήν την κατηγορία.

¹⁸ Αλεξάνδρου-Αιγυπιάδου Ε., Προσωπικά δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

¹⁹ Αρμαμέντος Π. - Σωτηρόπουλος Β., Προσωπικά δεδομένα, Ερμηνεία του Ν 2472/1997, Σάκκουλας, Αθήνα, 2005.

Είναι παράνομη η επεξεργασία αυτών των δεδομένων και ιδίως η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την ταυτοποίηση ενός ατόμου, δεδομένων που σχετίζονται με την υγεία και πληροφοριών σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή τη συμπεριφορά ενός φυσικού προσώπου.²⁰ Τα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν υποβάλλονται σε επεξεργασία, εκτός εάν αυτό επιτρέπεται ρητά, είναι αναγκαία για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή είναι αναγκαία για την άσκηση δημόσιας εξουσίας από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Οι βασικοί κανόνες και οι λοιπές διατάξεις του Κανονισμού ακολουθούνται επιπλέον των ειδικών προδιαγραφών που ισχύουν για την επεξεργασία αυτή, ιδίως όσον αφορά τις προϋποθέσεις νόμιμης επεξεργασίας.

Παρεκκλίσεις από τη γενική απαγόρευση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που εμπίπτουν στις συγκεκριμένες αυτές κατηγορίες θα πρέπει να προβλέπονται ρητά, μεταξύ άλλων, σε περιπτώσεις όπου απαιτείται η ρητή συγκατάθεση του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ή συντρέχουν ειδικές περιστάσεις, ιδίως όταν η επεξεργασία πραγματοποιείται στο πλαίσιο νόμιμων δραστηριοτήτων ορισμένων ενώσεων ή ιδρυμάτων σκοπός των οποίων είναι να καθιστούν δυνατή την άσκηση θεμελιωδών ελευθεριών.

2.3 Επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

Ο όρος «επεξεργασία» αναφέρεται σε κάθε ενέργεια ή σύνολο ενεργειών που επιχειρούνται σε σχέση με δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ανεξάρτητα από το αν οι ενέργειες αυτές εκτελούνται αυτόματα ή όχι. Παραδείγματα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνουν τη συλλογή, την καταγραφή, την οργάνωση, τη διάρθρωση, την αποθήκευση, την προσαρμογή ή την τροποποίηση, την ανάκτηση, την παροχή συμβουλών, τη χρήση, την αποκάλυψη μέσω μετάδοσης, διάδοση, ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο διάθεση, την συσχέτιση, τη διαφύλαξη, τον συνδυασμό, τον περιορισμό, τη διαγραφή ή την καταστροφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.²¹ Η επεξεργασία μπορεί επίσης να γίνει με

²⁰ Ηλιάδου Α. σε Κοτσαλή Λ. (επιμ.), Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση Σχόλια Εφαρμογή, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

²¹ Αρμαμέντος Π. - Σωτηρόπουλος Β., Προσωπικά δεδομένα, Ερμηνεία του Ν 2472/1997, Σάκκουλας, Αθήνα, 2005

τη δημιουργία ενός συστήματος αρχείων με οποιαδήποτε οργανωμένη ομάδα προσωπικών δεδομένων που είναι προσβάσιμη βάσει ορισμένων κριτηρίων, είτε βρίσκεται κεντρικά, αποκεντρωμένα ή διάσπαρτα σε μια περιοχή είτε λειτουργικά.

2.3.1 Η Νομιμότητα της επεξεργασίας

Η νομιμότητα της επεξεργασίας διασφαλίζεται μόνον εάν και στον βαθμό που ισχύει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις²²:

- το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς.
- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης, στην οποία το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αιτήματος του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα πριν από τη σύναψη σύμβασης.
- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας.
- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση ζωτικών συμφερόντων του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα ή άλλου φυσικού προσώπου.
- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας.
- η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν προέχει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του προσώπου στο οποίο αναφέρονται τα

²² Ηλιάδου Α. σε Κοτσαλή Α. (επιμ.), Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση Σχόλια Εφαρμογή, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

δεδομένα που απαιτούν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως όταν το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα είναι παιδί.

2.4 Τα βασικά χαρακτηριστικά και η ανάγκη θέσπισης ΓΚΠΔ

Υπάρχουν πέντε βασικά χαρακτηριστικά του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων²³: α) Έχει ευρεία εφαρμογή, δεδομένου ότι επηρεάζει τόσο κυβερνητικούς φορείς όσο και επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα όλων των μεγεθών και κλάδων. β) Έχει άμεση ισχύ. γ) Παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά μιας οδηγίας, δεδομένου ότι αφήνει ορισμένα ζητήματα στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών για περαιτέρω επεξεργασία. δ) Ανάλογα με το είδος της παράβασης των απαιτήσεων του κανονισμού, προβλέπει σημαντικές διοικητικές κυρώσεις (έως 20 εκατ. ευρώ ή έως 4% του συνόλου των συνολικών ετήσιων εσόδων, όποιο είναι μεγαλύτερο).

Όλες οι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, καθώς και όλες οι κυβερνητικές υπηρεσίες, πρέπει να τροποποιήσουν τις οργανωτικές δομές τους και να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να συμμορφωθούν με τους αυστηρούς κανονισμούς του ΓΚΠΔ. Τα 99 άρθρα του νέου κανονισμού επιδιώκουν να υπερασπιστούν το βασικό δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων θεσπίζοντας ένα ενιαίο και αξιόπιστο πλαίσιο προστασίας δεδομένων. Βασικό μέλημα είναι η προάσπιση της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής των προσώπων και ο νέος κανονισμός επιχειρεί να τα διασφαλίσει στον σύγχρονο κόσμο της τεχνολογίας.

Η κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ, η οποία χρησίμευε ως η πρωτογενής ευρωπαϊκή νομοθετική πράξη για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας, και η έκδοση του νέου κανονισμού καταδεικνύουν ότι η ρύθμιση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν αποτελεί πρόσφατη εξέλιξη. Ο ΓΚΠΔ διευρύνει ουσιαστικά τον ορισμό των προσωπικών δεδομένων για να συμπεριλάβει πληροφορίες όπως διευθύνσεις πρωτοκόλλου Internet, διευθύνσεις καρτών δικτύου, δεδομένα τοποθεσίας, IMEI (μοναδικοί σειριακοί αριθμοί παρτίδας) για κινητές συσκευές,

²³ Γγγλεζάκης Ι., Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) Εισαγωγή στο νέο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων, 2018.

καθώς και ευαίσθητα δεδομένα όπως γενετικές ή βιομετρικές πληροφορίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη μοναδική ταυτοποίηση ενός ατόμου.

Ο ορισμός των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» στο πλαίσιο του κανονισμού παρέχει μια καλή ένδειξη του ύφους του νέου νόμου, ο οποίος καθιστά αυστηρότερους τους κανονισμούς που διέπουν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και τα αντιμετωπίζει ως πολύτιμο αγαθό. Στην πραγματικότητα, υπήρχαν δύο θεμελιώδεις λόγοι για τους οποίους ήταν απαραίτητη η κανονιστική μεταρρύθμιση, ήτοι το πόσο γρήγορα έχει προχωρήσει η τεχνολογία, επηρεάζοντας τον τρόπο με τον οποίο διεξάγονται οι άνθρωποι και οι επιχειρήσεις και καθιστώντας την οδηγία παρωχημένη. Ο δεύτερος λόγος αφορά τις διαφορές στον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη εφάρμοσαν την οδηγία 95/46/ΕΚ, οι οποίες οδήγησαν σε νομική ασάφεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τις διαφορές στον τρόπο εφαρμογής της οδηγίας, τις στρεβλωτικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών και, τελικά, την έλλειψη προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

2.4.1 Οι βασικές αρχές του Κανονισμού

Οι ακόλουθες είναι οι θεμελιώδεις αρχές του ΓΚΠΔ που πρέπει να τηρούν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας δεδομένων και οι εκτελούντες την επεξεργασία κατά τη διαχείριση προσωπικών δεδομένων²⁴:

- i. Η έννοια της νόμιμης, δίκαιης και διαφανούς επεξεργασίας, η οποία απαιτεί νόμιμη, διαφανή και δίκαιη επεξεργασία όσον αφορά το υποκείμενο των δεδομένων. Η παροχή όλων των πληροφοριών και της επικοινωνίας σχετικά με την επεξεργασία σε ένα σαφές, κατανοητό, συνοπτικό και άμεσα διαθέσιμο ύφος απαιτείται για τη διατήρηση της διαφάνειας. Το υλικό πρέπει να παρέχεται ή οι επικοινωνίες πρέπει να γράφονται σε απλή, ξεκάθαρη γλώσσα, ειδικά όταν πρόκειται για υλικό για παιδιά. Στο σημείο 26, θα πρέπει να παρέχονται οι πληροφορίες. Άρθρο 5 του Κανονισμού. 193 Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να ενημερώνει τον υποκείμενο για την αδυναμία παροχής των πληροφοριών, καθώς και για τη δυνατότητα υποβολής

²⁴ Γγγλεζάκης Ι., Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) Εισαγωγή στο νέο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων, 2018.

καταγγελίας στην αρμόδια εποπτική αρχή και άσκησης δικαστικής προστασίας, εάν η παροχή των πληροφοριών δεν είναι δυνατή εντός ενός μηνός από την παραλαβή του σχετικού αιτήματος (με δυνατότητα παράτασης για δύο μήνες).

- ii. Η αρχή του σκοπού πληρούται όταν η συλλογή και επεξεργασία δεδομένων γίνεται με συγκεκριμένο σκοπό που εμποδίζει την περαιτέρω επεξεργασία των δεδομένων. Η μόνη εξαίρεση είναι όταν απαιτείται πρόσθετη επεξεργασία για αρχειοθέτηση δημόσιου συμφέροντος, επιστημονική ή ιστορική έρευνα ή στατιστικούς σκοπούς, υπό την προϋπόθεση ότι οι χρησιμοποιούμενες μέθοδοι δεν επιτρέπουν την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων και ότι υπάρχουν επαρκείς διασφαλίσεις για την προστασία των δεδομένων τους.
- iii. Η έννοια της ελαχιστοποίησης των δεδομένων, η οποία δηλώνει ότι τα δεδομένα που διατηρούνται πρέπει να είναι επαρκή, συναφή και να περιορίζονται σε ό, τι είναι απολύτως απαραίτητο σε σχέση με τους λόγους για τους οποίους πραγματοποιείται η επεξεργασία. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να εφαρμόζεται τόσο στον όγκο των δεδομένων όσο και στη διάρκεια της διατήρησής τους.
- iv. Η αρχή της ακρίβειας, σύμφωνα με την οποία τα υποκείμενα θα πρέπει να ενημερώνονται δεόντως σχετικά με τον τρόπο χειρισμού των προσωπικών τους δεδομένων και ότι τα δεδομένα θα πρέπει να είναι ορθά και, εάν χρειάζεται, να επικαιροποιούνται. Επιπλέον, πρέπει να χρησιμοποιούνται όλα τα εύλογα μέτρα για τη διόρθωση ή την καταστροφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που είναι εσφαλμένα σε σχέση με τους σκοπούς της επεξεργασίας.
- v. Η ιδέα ότι η διάρκεια αποθήκευσης πρέπει να διατηρείται στο ελάχιστο, δηλαδή για όσο διάστημα απαιτείται για την εκπλήρωση του στόχου επεξεργασίας. Υπάρχει εξαίρεση στην περίπτωση που η επεξεργασία γίνεται για σκοπούς αρχειοθέτησης δημοσίου συμφέροντος, επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή στατιστικούς σκοπούς και λαμβάνονται κατάλληλα οργανωτικά μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων.
- vi. Η αρχή της ακεραιότητας και της εμπιστευτικότητας, η οποία ορίζει ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αντιμετωπίζονται κατά τρόπο που εγγυάται την κατάλληλη

ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια.

- vii. Η αρχή της αναλογικότητας, η οποία επιτάσσει τα διατηρούμενα δεδομένα να είναι πρόσφορα και αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού και να είναι συμβατά με τον λόγο για τον οποίο συλλέγονται.
- viii. Η αρχή της λογοδοσίας, σύμφωνα με την οποία ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας και ο Εκτελών την Επεξεργασία φέρουν την ευθύνη να αποδεικνύουν όχι μόνο τη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που ορίζονται από τον Κανονισμό αλλά και την ετοιμότητά τους να συμμορφωθούν, οδηγεί πρακτικά στην ελαχιστοποίηση των δεδομένων που τηρούνται, διότι είναι πολύ πιθανό να μην εμπίπτουν όλα τα δεδομένα που συλλέγονται από τον Υπεύθυνο Επεξεργασίας ή τον Εκτελούντα την Επεξεργασία σε αυτές τις συνθήκες. Δεδομένου ότι ο κίνδυνος αυτός αξιολογείται ήδη πριν από την έναρξη της επεξεργασίας, βάσει της Εκτίμησης Αντικτύπου σχετικά με την Προστασία Δεδομένων, οι υποχρεώσεις τους δεν είναι προκαθορισμένες και καθορισμένες αλλά διαμορφώνονται ανάλογα με τον κίνδυνο που μπορεί να προκύψει από την επεξεργασία.

2.4.2 Πεδίο εφαρμογής N 4624/2019

Εκτός εάν η επεξεργασία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αμιγώς προσωπικής ή οικιακής δραστηριότητας, η οποία δεν σχετίζεται με οποιαδήποτε επαγγελματική ή εμπορική δραστηριότητα, ο νόμος 4624/2019 εφαρμόζεται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων, δηλαδή χειρωνακτικής επεξεργασίας, που περιλαμβάνονται ή θα ενταχθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς. Μια τέτοια δραστηριότητα είναι αυτή που αφορά την ιδιωτική σφαίρα δραστηριότητας ενός ατόμου ή της οικογένειας, δηλαδή μια δραστηριότητα που δεν εμπίπτει στην κατηγορία της επαγγελματικής δραστηριότητας και δεν έχει ως στόχο ή αποτέλεσμα τη συνήθη διαβίβαση ή διάδοση δεδομένων σε τρίτους, όπως αλληλογραφία, συντήρηση διευθύνσεων, κοινωνική δικτύωση και/ή επιγραμμική δραστηριότητα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εν λόγω επεξεργασίας. Ωστόσο, οι

υπεύθυνοι επεξεργασίας ή οι εκτελούντες την επεξεργασία που παρέχουν τα μέσα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για αυτές τις οικιακές ή προσωπικές δραστηριότητες υπόκεινται στις διατάξεις περί προστασίας δεδομένων.

Είναι αυτονόητο ότι τυχόν αρχεία ή ομάδες φακέλων, μαζί με τα εξώφυλλά τους, τα οποία δεν είναι οργανωμένα σύμφωνα με τις προβλεπόμενες προδιαγραφές, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Νόμου. Το καταστατικό ισχύει επίσης για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται από δικαστικές και εισαγγελικές αρχές που χειρίζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ωστόσο, προκειμένου να διατηρηθεί η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και η διάκριση των εξουσιών, οι ενέργειες αυτές δεν εμπίπτουν στο πεδίο εποπτείας της Αρχής όταν εκτελούνται από δικαστικές και εισαγγελικές αρχές στο πλαίσιο της δικαιοδοτικής λειτουργίας και των δικαστικών αρμοδιοτήτων τους.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο Ν. 4624/2019 παρέμεινε πιστός στο προηγούμενο του Ν. 2472/1997 αναφορικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στους τομείς της εθνικής άμυνας και της εθνικής ασφάλειας.²⁵ Τέλος, στις διατάξεις του παρόντος νόμου υπόκεινται οι δημόσιοι φορείς, συμπεριλαμβανομένων των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο Δημόσιο ή υποστηρίζονται από το 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή των οποίων η διαχείριση προβλέπεται από αυτό. Ως αποτέλεσμα, επιτρέπεται να επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα όταν αυτό απαιτείται για την εκτέλεση μιας εργασίας.

Για να εφαρμοστεί ο νόμος 4624/2019 στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, γνωστές και ως ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι οποίοι δεν εμπίπτουν στον ορισμό του «δημόσιου φορέα» πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εντός της ελληνικής επικράτειας, β) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων μιας εγκατάστασης του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία.

Η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από δημόσιους φορείς για σκοπούς άλλους από εκείνους για τους οποίους συλλέχθηκαν αρχικά επιτρέπεται όταν η επεξεργασία αυτή απαιτείται για την εκπλήρωση των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί

²⁵ .Βλ. άρθ. 36 Ν 4624/2019.

και.²⁶ α) είναι απαραίτητη για την επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από το υποκείμενο των δεδομένων, διότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι οι πληροφορίες αυτές είναι εσφαλμένες· β) είναι αναγκαία για την πρόληψη κινδύνων για την εθνική ασφάλεια, την εθνική άμυνα ή τη δημόσια ασφάλεια· ή για την προστασία του φόρου· και γ) είναι απαραίτητες για την επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από το υποκείμενο των δεδομένων.

Ομοίως, οι ιδιωτικοί φορείς επιτρέπεται να χρησιμοποιούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς άλλους από εκείνους για τους οποίους συλλέχθηκαν²⁷ αρχικά, εάν απαιτείται να το πράξουν προκειμένου: α) να σταματήσουν οι κίνδυνοι για τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική ασφάλεια κατόπιν αιτήματος δημόσιας αρχής· ή β) είναι απαραίτητη για τη θεμελίωση, άσκηση ή υπεράσπιση νομικών αξιώσεων και για τη δίωξη ποινικών αδικημάτων, υπό την προϋπόθεση ότι το συμφέρον του υποκειμένου να μην υποβληθούν σε επεξεργασία τα δεδομένα του υπερβαίνει αυτό.

2.5 Νέοι ρόλοι που εισήχθησαν με τον Κανονισμό

2.5.1 Ο υπεύθυνος επεξεργασίας

Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή, υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνος ή σε συνεργασία με άλλους, καθορίζει τους σκοπούς και τα μέσα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρείται υπεύθυνος επεξεργασίας. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει επίσης να θέσει σε εφαρμογή τις απαραίτητες τεχνικές και οργανωτικές διασφαλίσεις, συμπεριλαμβανομένης της ψευδωνυμοποίησης, προκειμένου να διασφαλίσει και να είναι σε θέση να αποδείξει ότι η επεξεργασία γίνεται σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ. Τέλος, αξιολογεί και αναθεωρεί τα μέτρα ανάλογα με τις ανάγκες.

Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι υπεύθυνος για τη συνολική τήρηση των απαιτήσεων του Κανονισμού, καθώς υποχρεούται να χρησιμοποιεί μόνο εκτελούντες την επεξεργασία που παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις για την εφαρμογή κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων, κατά τρόπο ώστε η επεξεργασία να συμμορφώνεται με τον Κανονισμό και να διασφαλίζει την προστασία των

²⁶ Βλ. άρθ. 24 Ν 4624/2019.

²⁷ Βλ. άρθ. 26 Ν 4624/2019.

δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων.²⁸ Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλίσει τη νομιμότητα των πράξεών του, πρέπει επίσης να επιβλέπει τους εκτελούντες την επεξεργασία στους οποίους έχει αναθέσει δεδομένα.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι επίσης υπόλογος στην εθνική αρχή, την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ), για τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της, συμπεριλαμβανομένου του διορισμού υπευθύνου προστασίας προσωπικών δεδομένων και της τήρησης όλων των πρωτοκόλλων που εγγυώνται τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του ΓΚΠΔ. Προκειμένου να αποφευχθεί η διατήρηση των δεδομένων για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το απαιτούμενο και να διασφαλιστεί ότι τα εσφαλμένα δεδομένα διορθώνονται ή διαγράφονται, ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει επίσης να καθορίζει προθεσμίες για τη διαγραφή ή την περιοδική επανεξέταση των δεδομένων. Η επεξεργασία θα πρέπει να γίνεται κατά τρόπο που να διασφαλίζει την κατάλληλη ασφάλεια και ιδιωτικότητα, συμπεριλαμβανομένης της αποτροπής μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης ή χρήσης αυτών και οποιουδήποτε σχετικού εξοπλισμού. Τέλος, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ενημερώνει την εποπτική αρχή, την ΑΠΔΠΧ, το συντομότερο δυνατόν και, ει δυνατόν, εντός 72 ωρών από τη στιγμή που έλαβε γνώση του γεγονότος, εκτός εάν η παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων. Εάν η ειδοποίηση προς την εποπτική αρχή δεν γίνει εντός 72 ωρών, πρέπει να συμπεριληφθεί αιτιολόγηση της καθυστέρησης.

2.5.2. Ο εκτελών την επεξεργασία

Το πρόσωπο που επεξεργάζεται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, κυβερνητική αρχή, υπηρεσία ή άλλη οντότητα. Χωρίς την προηγούμενη ρητή ή γενική γραπτή εξουσιοδότηση του υπευθύνου επεξεργασίας, ο εκτελών την επεξεργασία δεν μπορεί να προσλάβει άλλον εκτελούντα την επεξεργασία. Τυχόν αναμενόμενες τροποποιήσεις σχετικά με την προσθήκη ή την αντικατάσταση πρόσθετων εκτελούντων την επεξεργασία πρέπει να γνωστοποιούνται

²⁸ Άρθρο 28 παρ. 1 του Κανονισμού και Γ. Γιαννόπουλος/Λ. Μήτρου/Γρ. Τσόλιας, Υποχρεώσεις του Υπεύθυνου Επεξεργασίας, σε Λ. Κοτσαλής, Κ. Μενουδάκος, ΓΚΠΔ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 168 επ. Βλ. ΑΠ 474/2016.

στον υπεύθυνο επεξεργασίας σε περίπτωση γενικής γραπτής άδειας. Αυτό δίνει στον ελεγκτή την ευκαιρία να αντισταχθεί στις αλλαγές. Εάν ο εκτελών την επεξεργασία πιστεύει ότι μια εντολή παραβιάζει τον κανονισμό ή άλλους νόμους περί προστασίας δεδομένων ή μόλις πληροφορηθεί παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πρέπει να ενημερώσει τον υπεύθυνο επεξεργασίας χωρίς καθυστέρηση. Τέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια στη σύνδεση καθώς και στις ευθύνες, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα κάθε μέρους, ο εκτελών την επεξεργασία δεσμεύεται με σύμβαση με τον υπεύθυνο επεξεργασίας, οι όροι της οποίας καθορίζονται ρητά, τουλάχιστον από τον κανονισμό. Τέλος, ο εκτελών την επεξεργασία πρέπει να ενημερώσει τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

2.5.3 Ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία πρέπει να ορίζουν έκαστος έναν υπεύθυνο προστασίας δεδομένων στις ακόλουθες περιπτώσεις²⁹: α) η επεξεργασία διενεργείται από δημόσια αρχή ή φορέα εκτός των δικαστηρίων που ενεργούν υπό την επίσημη ιδιότητά τους β) οι βασικές επιχειρηματικές δραστηριότητες του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία περιλαμβάνουν πράξεις επεξεργασίας οι οποίες, λόγω της φύσης, του πεδίου εφαρμογής ή των σκοπών τους, απαιτούν συστηματική, συστηματική παρακολούθηση των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα σε μεγάλη κλίμακα ή γ) οι βασικές επιχειρηματικές δραστηριότητες του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία περιλαμβάνουν πράξεις επεξεργασίας οι οποίες, λόγω της φύσης τους και του δικαίου των συναλλαγών αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και πληροφορίες σχετικά με ποινικά αδικήματα και καταδίκες.³⁰

Ο όρος «βασικές δραστηριότητες» αναφέρεται σε καθήκοντα που είναι ουσιώδη για την επίτευξη των στόχων του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία. Αντίθετα, η «τακτική και συστηματική παρακολούθηση» περιγράφεται ως κάθε είδους

²⁹ Σωτηρόπουλος Β., Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, εργαλειοθήκη για τον νέο θεσμό σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017.

³⁰ Βλ. άρθ. 10 ΓΚΠΔ και Β. Ζορκάδης, Εκτίμηση αντικτύπου στην προστασία δεδομένων, σε Λ. Κοτσαλής, Κ. Μενουδάκος, ΓΚΠΔ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 245 επ. Βλ. ΑΠ 474/2016.

διαδικτυακή ανίχνευση και κατάρτιση προφίλ, συμπεριλαμβανομένης αυτής που γίνεται για συμπεριφορική διαφήμιση, στοχευμένο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, γεωγραφικό εντοπισμό, παρακολούθηση κλειστού κυκλώματος και άλλους στόχους. Η ποσότητα των δεδομένων και/ή το εύρος των διαφόρων στοιχείων δεδομένων, η διάρκεια ή ο διαρκής χαρακτήρας της δραστηριότητας επεξεργασίας, το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της δραστηριότητας επεξεργασίας και ο αριθμός των υποκειμένων των δεδομένων - μετρούμενος ως σταθερός αριθμός ή ως ποσοστό του σχετικού πληθυσμού - αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τον προσδιορισμό της επεξεργασίας «μεγάλης κλίμακας». Η έννοια της «μεγάλης κλίμακας» ορίζεται τόσο ως προς τον αριθμό των υποκειμένων που επηρεάζονται από την επεξεργασία όσο και ως προς τη γεωγραφική περιοχή αυτής της επεξεργασίας.

Ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων θα επιλέγεται με βάση την ικανότητά του στη νομοθεσία και τις διαδικασίες προστασίας δεδομένων, καθώς και την ικανότητά του να εκτελεί τις δραστηριότητες που του έχουν ανατεθεί. Θα μπορούσε να εργάζεται ως μέλος του προσωπικού του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία ή σύμφωνα με τους όρους μιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών. Εν πάση περιπτώσει, ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία είναι υπεύθυνοι να διασφαλίζουν ότι ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων δεν λαμβάνει οδηγίες για την εκτέλεση των καθηκόντων του. Τέλος, ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων είναι άμεσα υπεύθυνος έναντι του ανώτατου διοικητικού επιπέδου του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία, δεσμεύεται από εμπιστευτικότητα ή εμπιστευτικότητα σε σχέση με την εκτέλεση των καθηκόντων του, δεν απαλλάσσεται ούτε τιμωρείται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας ή τον εκτελούντα την επεξεργασία για την εκτέλεση των εν λόγω καθηκόντων.³¹

Ενώ ο υπεύθυνος προστασίας δεδομένων επιτρέπεται να εκτελεί πρόσθετα καθήκοντα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή ο εκτελών την επεξεργασία πρέπει να διασφαλίζουν ότι δεν συνεπάγονται σύγκρουση συμφερόντων. Παρακολουθεί επίσης πόσο καλά ακολουθούνται οι επιλεγμένες πολιτικές του υπευθύνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος την επεξεργασία και διασφαλίζει ότι συμμορφώνονται με όλους τους ισχύοντες

³¹ Σωτηρόπουλος Β., Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, εργαλειοθήκη για τον νέο θεσμό σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017.

νόμους που διέπουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων.³² Τέλος, παρέχει καθοδήγηση σχετικά με την απαίτηση διενέργειας εκτίμησης επιπτώσεων και παρακολουθεί τον τρόπο διεξαγωγής της. Αλλά βασικά, ο νέος κανονισμός αποδίδει τη μεγαλύτερη ευθύνη σε περίπτωση παραβίασης.

Δεδομένου ότι ο επεξεργαστής είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση και την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ο οργανισμός ή η εταιρεία έχει υψηλότερο βαθμό νομικής προστασίας έναντι παραβιάσεων. Ωστόσο, ο υπεύθυνος επεξεργασίας είναι επίσης υπεύθυνος για τη διασφάλιση της τήρησης των κανόνων του ΓΚΠΔ. Επιπλέον, ο κανονισμός απαιτεί από τον υπεύθυνο επεξεργασίας να προβαίνει σε αξιολόγηση του κινδύνου που ενδέχεται να προκύψει από την επεξεργασία, πέραν της κοινοποίησης στην Αρχή σε περιπτώσεις παραβιάσεων. Ωστόσο, τα υποκείμενα των δεδομένων έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν αγωγή και να ζητήσουν αποζημίωση τόσο από τον υπεύθυνο επεξεργασίας όσο και από τον εκτελούντα την επεξεργασία. Ωστόσο, ο εκτελών την επεξεργασία είναι αποκλειστικά υπεύθυνος εάν αγνόησε τους κανονισμούς που ισχύουν για αυτόν ή δεν υπάκουσε σε εντολή υπευθύνου επεξεργασίας. Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα λαμβάνει δίκαιη προσφυγή, ο υπεύθυνος επεξεργασίας και ο εκτελών την επεξεργασία είναι εξίσου και εις ολόκληρον υπόλογοι έναντι του υποκειμένου των δεδομένων, εάν αμφότεροι ευθύνονται για τη ζημία.

2.6 Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων

Τα δεδομένα αξιολογούνται συνεχώς υπό το πρίσμα του λόγου για τον οποίο συλλέχθηκαν.³³ Επιπροσθέτως, πρέπει πάντα να είναι ορθά και να επικαιροποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες.³⁴ Κατά τον καθορισμό της διάρκειας διατήρησης των δεδομένων θα

³² Βλ. Β. Σωτηρόπουλος, Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, Σάκκουλας, 2019, σελ. 56 επ.

³³ Ηλιάδου Α. σε Κοτσαλή Λ. (επιμ.), Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση Σχόλια Εφαρμογή, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

³⁴ Άρθρο 5 παρ. 1δ του Κανονισμού και Φ. Πανγοπούλου-Κουτνατζή, Αρχή της διαφάνειας κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σε Λ. Κοτσαλής, Κ. Μενουδάκος, ΓΚΠΔ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 235 επ.

πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνο ο χρόνος που απαιτείται για την επίτευξη των στόχων επεξεργασίας.

2.6.1 Η σημασία της συγκατάθεσης

Η άδεια του υποκειμένου για τη χρήση των δεδομένων του θεωρείται απαραίτητη για την εκπλήρωση της σύμβασης. Ακόμη και αν τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία για την εκπλήρωση καθήκοντος προς το δημόσιο συμφέρον, την άσκηση επίσημης εξουσίας ή την προώθηση των νόμιμων συμφερόντων, πρέπει να ληφθεί συγκατάθεση.³⁵ Η συγκατάθεση πρέπει να πληροί τα ακόλουθα κριτήρια:³⁶ α) πρέπει να αποτελεί σαφή θετική ενέργεια· β) πρέπει να είναι ελεύθερη· γ) πρέπει να είναι ακριβής· δ) πρέπει να είναι ρητή· και ε) πρέπει να υπάρχει πλήρης κατανόηση από το υποκείμενο των δεδομένων. Ως εκ τούτου, είναι αδύνατο η αδράνεια ή η σιωπή να θεωρηθούν συμφωνία. Επιπλέον, κάθε επεξεργασία που πραγματοποιείται για τον ίδιο σκοπό ή λόγους (όπως η εμπορία προϊόντων) θα πρέπει να καλύπτεται από άδεια. Όταν μια επεξεργασία έχει πολλούς σκοπούς, θα πρέπει να δίνεται άδεια για τον καθένα. Δεν θεωρείται ότι έχει παρασχεθεί ελεύθερα εάν δεν έχει χορηγηθεί χωριστή συγκατάθεση για κάθε μοναδική διαδικασία επεξεργασίας. Τέλος, το υποκείμενο πρέπει να εκφράσει την έγκρισή του γραπτώς, ωστόσο μπορεί να γίνει και ηλεκτρονικά.

Σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, πρέπει να υπάρχουν πρόσθετες διατάξεις όταν πρόκειται για την άδεια των ανηλίκων για την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων. Η συγκατάθεση ισχύει μόνο για παιδιά κάτω των 16 ετών, εφόσον χορηγείται ή εγκρίνεται από το πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα. Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων ενός ανηλίκου επιτρέπεται στη χώρα μας, ωστόσο, όπως προβλέπεται στο άρθρο. 21 του ν. 4624/2019, εφόσον το τέκνο έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του και δίνει τη συγκατάθεσή του. Στην πραγματικότητα, η επεξεργασία επιτρέπεται μόνο με την έγκριση του νόμιμου εκπροσώπου του παιδιού εάν ο ανήλικος είναι κάτω των 15 ετών.

³⁵ Μαργαρίτης Ε., Χρήση Προσωπικών Δεδομένων για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης. Το marketing στο μεταίχμιο συγκατάθεσης του υποκειμένου και εννόμου συμφέροντος του διαφημιζόμενου, ΕΦΑΔ 2018, 854.

³⁶ Κ. Χριστοδούλου, Προς μια επανεξέταση της έννοιας της δικαιοπραξίας. Το παράδειγμα της συγκατάθεσης του υποκειμένου στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΔιΜΕΕ, 2005, σελ. 357 επ.

2.6.2 Η Υποχρέωση ενημέρωσης

Η βάση και οι παράμετροι για τις διαδικασίες νόμιμης επεξεργασίας καθορίζονται από το στόχο της συλλογής δεδομένων. Για να είναι έγκυρη, ο στόχος της συλλογής πρέπει να πληροί τα ακόλουθα κριτήρια, ήτοι πρέπει να είναι προφανής, συγκεκριμένος και ακριβής. Κατά τη στιγμή της συλλογής δεδομένων, αξιολογείται η συμβολή των προαναφερθέντων στόχων του σκοπού. Μόνο σε περιορισμένες περιπτώσεις επιτρέπεται η επεξεργασία δεδομένων για σκοπούς άλλους από εκείνους για τους οποίους αποκτήθηκαν αρχικά. Ανεξάρτητα από το αν οι σκοποί της συλλογής δεδομένων είναι συμβατοί, η επεξεργασία επιτρέπεται εφόσον το πρόσωπο έχει ενημερωθεί ειδικά εκ των προτέρων και έχει δώσει την άδειά του.

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας, ο εκτελών την επεξεργασία ή οποιοσδήποτε άλλος τρίτος μπορεί να είναι οι αποδέκτες των δεδομένων, αλλά το υποκείμενο πρέπει να γνωρίζει ποιος συλλέγει και χρησιμοποιεί τα δεδομένα του.³⁷ Επιπροσθέτως, πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να παρέχει στο πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα κάθε πληροφορία σχετικά με την επεξεργασία σε σαφή, διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, χρησιμοποιώντας σαφή και απλή διατύπωση, ιδίως όταν πρόκειται για πληροφορίες που απευθύνονται ειδικά σε παιδιά. Παράλληλα, πρέπει να ενημερώνει το υποκείμενο των δεδομένων για τα δικαιώματά του, τα δεδομένα που συλλέγονται, τον σκοπό, τα στοιχεία του υπευθύνου επεξεργασίας και του υπευθύνου προστασίας δεδομένων. Οι πληροφορίες πρέπει να παρέχονται γραπτώς ή με άλλη μέθοδο, ενδεχομένως ηλεκτρονικά.

Εάν το ζητήσει το υποκείμενο των δεδομένων, οι πληροφορίες μπορούν να κοινοποιηθούν προφορικά, εφόσον η ταυτότητα του υποκειμένου των δεδομένων έχει επαληθευτεί με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις του ν. 4624/201955 και κατά παρέκκλιση των διατάξεων των παραγράφων 1, 2 και 4 του άρθ. 14 ΓΚΠΔ, δεν υφίσταται υποχρέωση κοινοποίησης στο υποκείμενο των δεδομένων των πληροφοριών που παρασχέθηκαν, εάν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν

³⁷ 54. Βλ. Απόφαση 16/2004 Αρχής Προστασίας Δεδομένων, ΕΕμπΔ, 2006, σελ. 89 επ., ό.π. Ιγγλεζάκης, σελ. 214 επ. ΓΝΜΔ ΝΣΚ 534/2006 και 485/2006, Απόφαση 54/2004 και 2/2004 Αρχής Προστασίας Δεδομένων, ΕΕμπΔ, 2004, σελ. 100 επ., Απόφαση 40/2006 Αρχή Προστασίας Δεδομένων, Αρμ 2006, σελ. 1780 επ.

συλλέχθηκαν από το υποκείμενο των δεδομένων ή εάν κάτι τέτοιο θα έθετε σε κίνδυνο, στην περίπτωση δημόσιων φορέων, την ορθή εκτέλεση των καθηκόντων του υπευθύνου επεξεργασίας, την εθνική ασφάλεια ή τη δημόσια ασφάλεια.

Η υποχρέωση αποκάλυψης πληροφοριών αίρεται στην περίπτωση ιδιωτών όταν: α) θα παρεμπόδιζε τη θεμελίωση, άσκηση ή υπεράσπιση νομικών αξιώσεων. β) η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου που έχουν συναφθεί και αποσκοπεί στην πρόληψη της ζημίας που προκαλείται από τη διάπραξη ποινικών αδικημάτων, εκτός εάν το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα έχει υπερισχύον έννομο συμφέρον για τη γνωστοποίηση πληροφοριών· ή γ) την αρμόδια δημόσια αρχή. Επιπλέον, η απαίτηση γνωστοποίησης πληροφοριών δεν ισχύει στον βαθμό που κάτι τέτοιο θα αποκάλυπτε πληροφορίες που πρέπει να παραμείνουν απόρρητες λόγω της φύσης τους, ιδίως υπό το πρίσμα των υπέρτατων έννομων συμφερόντων τρίτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ Τα δικαιώματα του υποκειμένου

3.1 Το Δικαίωμα της διόρθωσης

Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας να διορθώσει τυχόν εσφαλμένες προσωπικές πληροφορίες χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση. Επιπλέον, έχει το δικαίωμα να ζητήσει τη συμπλήρωση ελλিপών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης συμπληρωματικής δήλωσης, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της επεξεργασίας.

3.2 Το Δικαίωμα στη λήθη

Ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να διαγράψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν χρειάζονται πλέον για τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, όταν το υποκείμενο των δεδομένων ανακαλεί τη συγκατάθεσή του και δεν υπάρχει άλλη νομική βάση για την επεξεργασία και όταν το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία.³⁸ Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διαγραφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

Ο Έλληνας νομοθέτης εισήγαγε μια παρέκκλιση που αναφέρει ότι, με εξαίρεση το δικαίωμα του υποκειμένου και του υπεύθυνου επεξεργασίας να διαγράψουν προσωπικά δεδομένα σύμφωνα με το άρθρο 17 του GDPR, κανένα από τα δύο δεν ισχύει εάν η διαγραφή σε περίπτωση μη αυτοματοποιημένης επεξεργασίας είναι αδύνατη ή δυνατή μόνο με δυσανάλογη προσπάθεια και το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων για διαγραφή δεν θεωρείται σημαντικό.³⁹ Φυσικά, εάν η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων ήταν παράνομη, τίποτα από τα παραπάνω δεν ισχύει.

³⁸ Βλ. άρθ. 8 ΓΚΠΔ και οπ. παραπ. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Η αρχή της διαφάνειας κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σε Λ. Κοτσαλής, Κ. Μενουδάκος, ΓΚΠΔ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018, σελ. 240 επ.

³⁹ Κανέλλος Λ., The GDPR Handbook, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020.

3.3 Το Δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας

Όταν συμβαίνει ένα από τα ακόλουθα σενάρια, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λάβει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας περιορισμό της επεξεργασίας:⁴⁰ α) η ακρίβεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα αμφισβητείται από το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, για χρονικό διάστημα που επιτρέπει στον υπεύθυνο επεξεργασίας να επαληθεύσει την ακρίβεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα· β) η επεξεργασία είναι παράνομη και το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα αντιτίθεται στη διαγραφή της και ζητά, αντ' αυτής, τον περιορισμό της χρήσης της· ή γ) ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν απαιτεί πλέον τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

3.4 Το Δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων

Υπό ορισμένες συνθήκες, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λαμβάνει τις προσωπικές πληροφορίες σχετικά με αυτόν που έχουν παρασχεθεί σε υπεύθυνο επεξεργασίας σε δομημένο, ευρέως χρησιμοποιούμενο και αναγνώσιμο από μηχανήματα μορφότυπο. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει επίσης το δικαίωμα να διαβιβάσει αυτές τις πληροφορίες σε άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας χωρίς την αντίρρηση του υπευθύνου επεξεργασίας στον οποίο δόθηκαν οι προσωπικές πληροφορίες.

3.5 Το Δικαίωμα εναντίωσης

Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να αντιταχθεί στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, ανά πάσα στιγμή και για λόγους που αφορούν ειδικά τις περιστάσεις του. Εκτός εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να αποδείξει επιτακτικούς νόμιμους λόγους για την επεξεργασία που υπερισχύουν των συμφερόντων, των δικαιωμάτων και των ελευθεριών του υποκειμένου των δεδομένων ή για τη θεμελίωση, άσκηση ή υπεράσπιση νομικών αξιώσεων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν πρέπει πλέον να επεξεργάζεται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα.

Επιπλέον, εάν οι προσωπικές πληροφορίες υποβάλλονται σε επεξεργασία για σκοπούς άμεσου μάρκετινγκ, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να αντιταχθεί ανά πάσα στιγμή στην εν λόγω επεξεργασία, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ,

⁴⁰ Ι. Καρακώστας, Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας, ΔιΜΕΕ, 2005, σελ. 24 επ.

εάν συνδέεται με αυτό το άμεσο μάρκετινγκ. Ωστόσο, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, το δικαίωμα εναντίωσης δεν ισχύει για δημόσιους φορείς εάν υπάρχει υπερισχύον δημόσιο συμφέρον για την επεξεργασία που υπερισχύει των συμφερόντων του υποκειμένου των δεδομένων ή εάν νομική απαίτηση απαιτεί τη διενέργεια της επεξεργασίας.

3.6 Το Δικαίωμα πρόσβασης

Το άτομο έχει το δικαίωμα να δει τα προσωπικά του δεδομένα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Για άλλη μια φορά, η ελληνική νομοθεσία έχει εισαγάγει παρεκκλίσεις από τον ΓΚΠΔ, οπότε σε αυτές τις περιπτώσεις - για παράδειγμα, όταν τα δεδομένα καταγράφηκαν μόνο επειδή δεν μπορούσαν να διαγραφούν λόγω νομικών ή κανονιστικών απαιτήσεων της υποχρέωσης διατήρησής τους ή όταν εξυπηρετούν μόνο σκοπούς προστασίας δεδομένων ή ελέγχου και η παροχή πληροφοριών θα απαιτούσε δυσανάλογη προσπάθεια και τα απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα - το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων δεν ισχύει. Ο κανόνας είναι ασαφής και δύσκολο να αποδειχθεί, αλλά ορίζει ότι πρέπει να υποστηρίζονται οι λόγοι για την απόκρυψη πληροφοριών από το υποκείμενο των δεδομένων. Εάν οι πληροφορίες αποκρύπτονται από το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, πρέπει να υπάρχει αιτιολόγηση για την απόκρυψη, εκτός εάν κάτι τέτοιο θα έθετε σε κίνδυνο τον στόχο της απόκρυψης, πράγμα που θα απαιτούσε τη γνωστοποίηση των νομικών και πραγματικών λόγων για την απόκρυψη. Η επεξεργασία δεδομένων για άλλους σκοπούς περιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 18 για σκοπούς προστασίας των προσωπικών δεδομένων και μπορεί να γίνει μόνο για τους σκοπούς της ενημέρωσης του υποκειμένου των δεδομένων και της προετοιμασίας τέτοιων διατάξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ Προσωπικά δεδομένα και διαδίκτυο

Κάθε φορά που πραγματοποιείται μια ηλεκτρονική αγορά, συλλέγονται τα προσωπικά στοιχεία του χρήστη, καθώς αυτά απαιτούνται για την ολοκλήρωση της συναλλαγής. Ο φορέας-προμηθευτής ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας μπορεί να δημιουργήσει ένα αρχείο προσωπικών δεδομένων σχετικά με τον χρήστη-πελάτη και μια εικόνα του επαγγέλματος, της υγείας, της οικονομικής κατάστασης, των αντιλήψεων και των συνηθειών του χρήστη, και σε κάθε περίπτωση, ορισμένων σημαντικών χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, μέσω της συλλογής των προσωπικών δεδομένων του χρήστη, η οποία συνήθως γίνεται οικειοθελώς και με νόμιμη διαδικασία.

Ενώ ο κίνδυνος «κατηγοριοποίησης», ακόμη και χειραγώγησης του ατόμου με τον παραπάνω τρόπο είναι προφανής, δεδομένου ότι ο προμηθευτής αποστέλλει διαφημιστικά μηνύματα στον χρήστη με βάση τα δεδομένα αυτά, υπό τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς της νομοθεσίας για την αυτόκλητη επικοινωνία, οι πληροφορίες σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών του διαδικτύου αποδεικνύονται πολύτιμες για τον σχεδιασμό και τη μελλοντική στρατηγική των επιχειρήσεων. Υπό αυτή την έννοια, τα λεγόμενα "cookies" είναι αυτοεγκατεστημένοι ιχνηλάτες που λειτουργούν ως λογισμικό "κατασκοπείας" των ιδιοκτητών ιστότοπων, επιτρέποντάς τους να συγκεντρώνουν δεδομένα σχετικά με προηγούμενες επισκέψεις σε έναν ιστότοπο και τυχόν συναλλαγές (όπως πωλήσεις, λήψεις κ.λπ.) που πραγματοποιήθηκαν μέσω αυτού.⁴¹ Σκοπός της χρήσέως τους είναι, θεωρητικώς, η επιτάχυνση της προσβάσεως στον ιστότοπο την επόμενη φορά που ο χρήστης θα τον επισκεφθεί και η αποφυγή της χειρωνακτικής συμπλήρωσης κάθε πληροφορίας (όπως προσωπικοί κωδικοί, αριθμοί πιστωτικών καρτών κ.λπ.) που απαιτείται για την ολοκλήρωση μιας αγοράς. Επειδή τα «cookies» διευκολύνουν την ταχύτερη ανταλλαγή πληροφοριών στο διαδίκτυο και συχνά υποστηρίζουν τις συναλλαγές, ο νόμος επιτρέπει τη χρήση τους υπό συγκεκριμένες συνθήκες. Οι πάροχοι πρέπει να ενημερώσουν τους χρήστες για αυτό και να λάβουν την άδειά τους πριν τους επιτρέψουν να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τους ιστότοπούς τους. Το ζήτημα, ωστόσο, ανακύπτει όταν οι

⁴¹ Βλ. Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο του Ηλεκτρονικού Εμπορίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010

προαναφερθέντες πάροχοι υπηρεσιών δεν αποκαλύπτουν στους χρήστες της ιστοσελίδας ότι αποκτούν τα δεδομένα αυτά με σκοπό την εκμετάλλευσή τους και χωρίς την άδειά τους.

Μόλις συγκεντρωθούν αυτά τα δεδομένα, ο πάροχος υπηρεσιών μπορεί να τα αναλύσει και να χρησιμοποιήσει τις πληροφορίες που προκύπτουν για διάφορους στόχους, συνήθως εμπορικούς. Όλες οι προαναφερθείσες καταστάσεις παραβιάζουν σαφώς το δικαίωμα στην πληροφοριακή αυτοδιάθεση, το οποίο συχνά επεκτείνεται στο δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή. Ως εκ τούτου, η χρήση cookies θα πρέπει να επιτρέπεται όταν πρόκειται για νόμιμη και πρακτική μέθοδο, όπως κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του σχεδιασμού και της παρουσίασης ενός ιστότοπου ή κατά την εξακρίβωση της ταυτότητας των χρηστών που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές, εφόσον παρέχονται στους χρήστες σαφείς και ακριβείς οδηγίες σχετικά με το πού πηγαίνουν τα cookies ή άλλες παρόμοιες διατάξεις, ώστε να διασφαλίζεται ότι γνωρίζουν τα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στον τερματικό εξοπλισμό που χρησιμοποιούν. Οι χρήστες πρέπει να έχουν την επιλογή να απορρίψουν την εγκατάσταση cookies ή άλλου παρόμοιου λογισμικού στον τερματικό εξοπλισμό τους. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας σε περιπτώσεις κατά τις οποίες άλλοι χρήστες πλην του κύριου χρήστη αποκτούν πρόσβαση σε τερματικό εξοπλισμό και, κατ' επέκταση, σε τυχόν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στον εν λόγω εξοπλισμό. Μόνο μία φορά κατά τη διάρκεια της ίδιας σύνδεσης μπορεί να δοθεί στον χρήστη πληροφορίες σχετικά με τη χρήση διαφορετικών cookies που θα τοποθετηθούν στον τερματικό εξοπλισμό του, μαζί με την επιλογή άρνησης. Αυτές οι πληροφορίες μπορεί επίσης να περιλαμβάνουν πιθανές μελλοντικές χρήσεις αυτών των συσκευών cookie κατά τη διάρκεια μεταγενέστερων συνδέσεων. Ο χρήστης θα πρέπει να έχει τη μεγαλύτερη πρόσβαση στις μεθόδους υποβολής πληροφοριών, επιτρέποντας την ευκαιρία να αρνηθεί ή να ζητήσει άδεια. Ωστόσο, εάν χρησιμοποιούνται "cookies" ή άλλη παρόμοια τεχνολογία για κατάλληλο λόγο, η πρόσβαση σε συγκεκριμένο περιεχόμενο ιστότοπου μπορεί να εξαρτάται από την ενημερωμένη αποδοχή αυτής της τεχνολογίας.

Πληροφορίες σχετικά με την ιδιωτική ζωή φυσικών προσώπων μπορούν να περιλαμβάνονται σε δεδομένα συνδρομητή που υποβάλλονται σε επεξεργασία σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών με σκοπό τη σύνδεση χρηστών και τη μετάδοση πληροφοριών, και τα δεδομένα αυτά πρέπει να σχετίζονται με το δικαίωμα σεβασμού της αλληλογραφίας ή των έννομων συμφερόντων τους. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να διατηρούνται μόνο

για το ελάχιστο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την παροχή υπηρεσιών τιμολόγησης και πληρωμών διασύνδεσης. Μόνο με τη συγκατάθεση του συνδρομητή και βάσει ακριβών και ολοκληρωμένων πληροφοριών που παρέχονται από τον πάροχο της διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών επιτρέπεται η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την προώθηση υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή για την παροχή υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας.⁴² Όσον αφορά οποιαδήποτε περαιτέρω επεξεργασία σχεδιάζει να διεξαγάγει, καθώς και τη δυνατότητα του συνδρομητή να αρνηθεί ή να ανακαλέσει την άδεια για τέτοια επεξεργασία. Μετά την παροχή της υπηρεσίας, τα δεδομένα κίνησης που χρησιμοποιούνται για υπηρεσίες επικοινωνίας μάρκετινγκ ή για την προσφορά υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας θα πρέπει επίσης να διαγράφονται ή να ανωνυμοποιούνται.

Σε κάθε περίπτωση, οι πάροχοι υπηρεσιών θα πρέπει να ενημερώνουν τους καταναλωτές τι είδους δεδομένα χειρίζονται, γιατί το κάνουν και πόσο καιρό χρειάζεται. Ανάλογα με το είδος της προσφερόμενης υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών, το ακριβές σημείο στο οποίο θα πρέπει να διαγράφονται τα δεδομένα κίνησης, εκτός εάν συντρέχουν λόγοι χρέωσης, μετά την ολοκλήρωση της μετάδοσης ενός μηνύματος μπορεί να διαφέρει. Για παράδειγμα, η μετάδοση για μια τηλεφωνική κλήση ολοκληρώνεται μόλις ένας από τους χρήστες ολοκληρώσει τη σύνδεση, αλλά η μετάδοση για ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ολοκληρώνεται μόλις ο παραλήπτης λάβει το μήνυμα, συχνά από τον διακομιστή του σχετικού παρόχου υπηρεσιών. Καμία διαδικτυακή πρακτική, όπως η προσωρινή αποθήκευση διευθύνσεων IP εντός του συστήματος ονομάτων τομέα (DNS), η αποθήκευση συνδέσεων διευθύνσεων IP σε φυσικές διευθύνσεις ή η χρήση πληροφοριών σύνδεσης για τον έλεγχο του δικαιώματος πρόσβασης σε δίκτυα ή υπηρεσίες, δεν έρχεται σε σύγκρουση με την απαίτηση διαγραφής ή ανωνυμοποίησης δεδομένων κίνησης όταν δεν απαιτούνται πλέον για τη μετάδοση μιας επικοινωνίας.

Όταν είναι αναγκαίο, οι πάροχοι υπηρεσιών θα πρέπει να συνεργάζονται με τον πάροχο δικτύου για την προστασία της ασφάλειας των υπηρεσιών τους και θα πρέπει να λαμβάνουν τις απαραίτητες προφυλάξεις για να το πράξουν. Θα πρέπει επίσης να προειδοποιούν τους πελάτες για τυχόν συγκεκριμένους κινδύνους που συνδέονται με

⁴² Κ. Δελούκα-Ιγγλέση, Νομικά θέματα ηλεκτρονικού εμπορίου, Σάκκουλας, Αθήνα, 2005

παραβίαση της ασφάλειας του δικτύου. Αυτοί οι κίνδυνοι ενδέχεται να υλοποιηθούν, ειδικά για τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών ανοικτού δικτύου, όπως το διαδίκτυο ή το κινητό τηλέφωνο. Είναι ζωτικής σημασίας οι πελάτες και οι χρήστες αυτών των υπηρεσιών να ενημερώνονται επαρκώς από τον πάροχο υπηρεσιών τους σχετικά με τυχόν προβλήματα ασφάλειας που υπάρχουν σήμερα και δεν μπορούν να εξαλειφθούν με τις ενέργειες στις οποίες ενδέχεται να προβεί ο πάροχος υπηρεσιών.

Στο διαδίκτυο, οι πάροχοι υπηρεσιών θα παρέχουν προσβάσιμες στο κοινό υπηρεσίες επικοινωνιών. Οι χρήστες και οι συνδρομητές πρέπει να ενημερώνονται από την Fair of Transactions σχετικά με τις προφυλάξεις ασφαλείας που μπορούν να λάβουν για να διασφαλίσουν το απόρρητο των επικοινωνιών τους, όπως η χρήση συγκεκριμένου λογισμικού ή τεχνικών κρυπτογράφησης. Ωστόσο, οι πάροχοι υπηρεσιών υποχρεούνται να λαμβάνουν γρήγορα και κατάλληλα μέτρα με δικά τους έξοδα για την αποφυγή νέων, άγνωστων κινδύνων ασφαλείας και την αποκατάσταση του κανονικού επιπέδου ασφάλειας της υπηρεσίας, ακόμη και αν πρέπει να ενημερώνουν τους πελάτες για συγκεκριμένα ζητήματα ασφαλείας.

Κατά τη διαδικασία δημιουργίας καταλόγων συνδρομητών, ανακύπτουν κάποια ζητήματα. Ειδικότερα, πριν από την καταχώριση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον κατάλογο, οι κάτοχοι των δεδομένων αυτών πρέπει να ενημερώνονται δωρεάν σχετικά με τους στόχους των εν λόγω ηλεκτρονικών καταλόγων και πρέπει να συναινούν στην καταχώριση των δεδομένων τους, καθώς και στη δυνατότητα περαιτέρω χρήσης των ηλεκτρονικών εκδόσεων του καταλόγου. Η επιλογή των προσωπικών πληροφοριών που θα πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού θα πρέπει να εναπόκειται στους συνδρομητές. Επιπλέον, πρέπει να τους επιτρέπεται να επιβεβαιώνουν, να τροποποιούν ή να διαγράφουν τέτοια δεδομένα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιούνται οι συναλλαγές στον σημερινό κόσμο έχει υποστεί βαθιές αλλαγές. Η αστραπιαία πρόοδος της τεχνολογίας και άλλων νέων τεχνολογικών μεθόδων που εμφανίζονται παντού στον κόσμο κάθε μέρα είναι ένα στοιχείο που είναι τόσο κρίσιμο όσο και ζωτικής σημασίας. Αυτό έχει επιπτώσεις στον τρόπο με τον οποίο καταρτίζονται οι επιχειρηματικές συναλλαγές, καθώς και στους νέους ρόλους που διαδραματίζουν οι εταιρείες-προμηθευτές και πελάτες, καθώς και όλοι οι άλλοι ενδιαφερόμενοι, σε κάθε επιμέρους σύμβαση. Ως εκ τούτου, υπάρχει διαρκής ανάγκη ανάπτυξης νομοθετικών κανόνων που θα ρυθμίζουν τους όρους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών σε κάθε επιμέρους σύμβαση και οι οποίοι, ταυτόχρονα, θα διαμορφώνουν και θα διασφαλίζουν το αναγκαίο και ευέλικτο πλαίσιο για την ανάπτυξη και λειτουργία υγιούς και θεμιτού ανταγωνισμού που θα επηρεάζει και θα προστατεύει τόσο τα συμφέροντα των πωλητών αγαθών και των παρόχων υπηρεσιών όσο και των καταναλωτών και χρηστών, με τέτοιο τρόπο ώστε τα προσωπικά τους δεδομένα να μην χρησιμοποιούνται κακόβουλα.

Η ρητή συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, το δικαίωμα στη λήθη και η φορητότητα των δεδομένων, καθώς και η διαχείριση πιθανής παραβίασης με σκοπό την προστασία των προσωπικών δεδομένων των φυσικών προσώπων αποτελούν ουσιώδη στοιχεία του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου. Ωστόσο, στην πλειοψηφία τους, εφαρμόζονταν και εφαρμόζονταν επίσης υπό το προηγούμενο πλαίσιο και τις απαιτήσεις της νομολογίας (τόσο της ελληνικής όσο και της ευρωπαϊκής).

Εκτός από τη συμμετοχή νέων ατόμων στις διαδικασίες, ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) επιφέρει αλλαγές στη διαχείριση δεδομένων, νέες πολιτικές και βελτιώσεις στις διαδικασίες που ήδη ισχύουν. Οι αλλαγές αυτές αφορούν το σύστημα διαχείρισης της συγκατάθεσης, τη δυνατότητα διόρθωσης δεδομένων μετά από παρέμβαση του υποκειμένου, την ασφαλή διαγραφή και φορητότητα των δεδομένων, τον εντοπισμό και τον κατάλογο των περιοχών που έχουν προσωπικά δεδομένα, την κρυπτογράφηση ή την ψευδωνυμοποίηση, το σύστημα διαχείρισης μεταδεδομένων, τις εξουσίες και τις αρμοδιότητες.

Παρεκκλίσεις από τον γενικό κανόνα απαγόρευσης της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπονται για την προστασία σημαντικών λόγων δημόσιου συμφέροντος, ζητημάτων απασχόλησης και κοινωνικής ασφάλισης, για σκοπούς υγείας, ιστορικούς και στατιστικούς σκοπούς, καθώς και για σκοπούς επιστημονικής έρευνας, αλλά μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις και με ορισμένες εγγυήσεις. Επιπλέον, προβλέπονται ειδικές ρυθμίσεις για την πρόσβαση των εποπτικών αρχών σε δεδομένα και εγκαταστάσεις προσωπικού χαρακτήρα, οπότε οι υπεύθυνοι επεξεργασίας υπόκεινται σε συνεργασία.

Συμπερασματικά, η προστασία των προσωπικά αναγνωρίσιμων πληροφοριών πρέπει να τηρεί θεμελιώδεις αρχές όπως η εμπιστευτικότητα, η ακεραιότητα των δεδομένων και η διαθεσιμότητα των δεδομένων. Κάθε νομοθετικός κανόνας είναι, εξ ορισμού, εφήμερος και βραχύβιος, δεδομένου ότι το περιβάλλον βρίσκεται σε κατάσταση διαρκούς αλλαγής και εξέλιξης, και το σημαντικότερο, λόγω της προόδου της τεχνολογίας και της κοινωνίας της πληροφορίας. Ο ρυθμός με τον οποίο παράγονται νέοι νόμοι είναι πολύ βραδύτερος από τον ρυθμό με τον οποίο αναπτύσσονται οι νέες τεχνολογίες συναλλακτικού δικαίου και οι νομοθετικοί κανόνες συχνά περιλαμβάνουν προηγούμενες φάσεις ανάπτυξης νέων τεχνολογιών, καθώς και τις απαιτήσεις που δημιουργούν αυτές οι εξελίξεις, μαζί με την καθημερινή ζωή και τις συναλλαγές. Η ίδια η φύση της τεχνολογίας, καθώς και οι ευκαιρίες που μας ανοίγει, απαιτούν τη συνεχή εξέταση και αναθεώρηση της υφιστάμενης νομοθεσίας. Αυτό είναι ολοφάνερο από την πληθώρα νομοθετικών κειμένων και κανόνων δικαίου που έχουν δημοσιευθεί σε ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο, προκειμένου να ζούμε σε ένα καλά ρυθμισμένο νομικό σύστημα, να έχουμε νομική σαφήνεια και να υπερασπιζόμαστε συμφέροντα και δικαιώματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδρίδου Ελ., Δίκαιο προστασίας καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.

Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου Ε., Προσωπικά δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

Αποστολόπουλος Χ., Το πρότυπο του «μέσου καταναλωτή» στην προστασία από παραπλάνηση και η επίδραση του συμπεριφορικού δικαίου (behavioral law), ΧΡΙΑΔ 2019, 74,

Αρμαμέντος Π. - Σωτηρόπουλος Β., Προσωπικά δεδομένα, Ερμηνεία του Ν 2472/1997, Σάκκουλας, Αθήνα, 2005.

Αυγερινός Γ., Εισαγωγή στο Δίκαιο Ανταγωνισμού της ΕΕ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.

Γεωργιάδης Γ., Οι υποχρεώσεις της τράπεζας για ενημέρωση, διαφώτιση και παροχή συμβουλών στον πελάτη, ΧρΙΑΔ 2008, 865.

Δέλλιος Γ., Ζητήματα αναφορικά με τη δυνατότητα γενικευμένης «αναγνώρισης του δικαιώματος αποκατάστασης της ζημίας των καταναλωτών» από καταχρηστικούς ΓΟΣ μέσω συλλογικής αγωγής, ΕΦΑΔ, 2015, 8.

Ηλιάδου Α. σε Κοτσαλή Λ. (επιμ.), Προσωπικά Δεδομένα. Ανάλυση Σχόλια Εφαρμογή, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.

Σωτηρόπουλος Β., Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, εργαλειοθήκη για τον νέο θεσμό σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2017.

Ιγγλεζάκης Ι., Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Κανονισμός 2016/679) Εισαγωγή στο νέο νομικό πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων, 2018.

Ιγγλεζάκης Ι., Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, Σάκκουλας, Αθήνα, 2009.

Δεσποτίδου Α., Παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από απόσταση, Σάκκουλας, 2009.

Δούβλης - Α. Μπώλος, Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, εκδ. Σάκκουλα, 2008.

- Δωρής Φ., Ο χαρακτηρισμός αντισυμβαλλομένων τραπεζών ως καταναλωτών ως προϋπόθεση για την προστασία τους από καταχρηστικούς γενικούς όρους συναλλαγών, ΝοΒ, 2004, 733.
- Καλαμπούκα Π., Σημεία σύγκρουσης του δικαίου αθέμιτου ανταγωνισμού και προστασίας του καταναλωτή επί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, Τιμητικός Τόμος, Ελ. Αλεξανδρίδου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.
- Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., Το Δίκαιο της Πληροφορίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 2004.
- Κανέλλος Λ., The GDPR Handbook, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020.
- Καραγκουνίδης Α., Η προστασία του επενδυτή, Σάκκουλας, Αθήνα, 2007.
- Καραδημητρίου Κ., Δίκαιο και Ίντερνετ, Σάκκουλας, Αθήνα, 2003.
- Κινινή Ε., Η δεύτερη Οδηγία για τις υπηρεσίες πληρωμών (PSD 2). Η απάντηση του ενωσιακού νομοθέτη στις τεχνολογικές εξελίξεις στην αγορά της παροχής υπηρεσιών πληρωμών, Συνήγορος, 2016.
- Κοτσίρης Λ., Δίκαιο Ανταγωνισμού - Αθέμιτου και ελεύθερου, Σάκκουλας, 2010.
- Κουτσούμπας Θ., Προστασία καταναλωτή στην εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών προϊόντων σύμφωνα με το ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο, ΧΡΙΔ, 2005.
- Μαργαρίτης Ε., Χρήση Προσωπικών Δεδομένων για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης. Το marketing στο μεταίχμιο συγκατάθεσης του υποκειμένου και εννόμου συμφέροντος του διαφημιζόμενου, ΕΦΑΔ 2018, 854.
- Μαστρωμανώλης Ε., Η στρέβλωση της οικονομικής συμπεριφοράς του καταναλωτή ως όρος των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, ΧΡΙΔ 2016, 729.
- Μεντής Γ., Γενικοί όροι συναλλαγών σε καταναλωτικές και εμπορικές συμβάσεις, Π.Ν. Σάκκουλας, 2020
- Μήτρου Λ., Το δίκαιο στην Κοινωνία της Πληροφορίας, Σάκκουλας, 2002.

- Μπεχρή Γ., Η Οδηγία 2005/29/ΕΚ για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, Ο νομικός μηχανισμός λειτουργίας της και οι δυσλειτουργίες του κατά την εφαρμογή της οδηγίας, ΕΕμπΔ 2012.
- Μπώλος Α., Το δίκαιο υπαναχώρησης του καταναλωτή κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος στην πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ, ΕΛΛΔ/νη, 2006, 687.
- Παπαϊωάννου Γ., Η σύμβαση από απόσταση κατά το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή, ΔΕΕ, 2003, 153.
- Πασχόπουλος Α. – Σκάλτσας Π., Ηλεκτρονικό Εμπόριο - Ανάπτυξη και Εφαρμογή Επιχειρηματικής Στρατηγικής και Marketing στο Διαδίκτυο, 2η έκδοση, εκδ. Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2001.
- Περάκης Ε., Η έννοια του καταναλωτή σε Ε. Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008.
- Ρόκας Ν., Σύγχρονη τεχνολογία και εμπορικό δίκαιο, ΕΕμπΔ, 1998, 1.
- Σαμαράς Χ., Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο στην εσωτερική αγορά, ΔΕΕ 2000, 1200.
- Σιδηρόπουλος Θ., Εισαγωγή στο δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Αθήνα, 2000.
- Σινανιώτη-Μαρούδη Α., Η εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, στον τόμο Πρακτικών «Το δίκαιο στην ψηφιακή εποχή», Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
- Σινανιώτη-Μαρούδη Α. / Φαρσαρώτας Ι., Ηλεκτρονική Τραπεζική, 2005.
- Σκορίνη-Παπαρρηγοπούλου Ξ., Η προστασία του καταναλωτή στη σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος, Μελέτες Ιδιωτικού Δικαίου, Σάκκουλας, 1999.
- Τζουγανάτος Δ., Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013. 244
- Βιβλιογραφία
- Τριανταφυλλάκης Γ., Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2018.
- Τσολακίδης Ν., Η έννοια του καταναλωτή μετά τον ν. 4512/2018, ΧΡΙΔ 2018, 721.

Χρυσάνθης ΧΡ., Η ηλεκτρονική εξυπηρέτηση των σύγχρονων τραπεζικών συναλλαγών,
εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2003.